

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

В. П. Гринь

ОБЛІК В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Практикум
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № від. 2020 р.

Запоріжжя
2020

УДК:657:338.43(075.8)

Г856

Гринь В. П. Облік в сільському господарстві : практикум для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 79 с.

Видання містить завдання, призначені для проведення практичних занять із дисципліни «Облік в сільському господарстві». Практикум спрямований на закріплення та поглиблення знань з організації та ведення бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

У виданні подано змістовий компонент кожної теми; розроблено діагностичний блок у вигляді практичних та тестових завдань для контролю й самоконтролю знань, умінь та навичок студентів із дисципліни «Облік в сільському господарстві». Наведені матеріали сприятимуть осмисленню студентами предмета, завдань і змісту навчальної дисципліни «Облік в сільському господарстві». Практикум розроблений відповідно до робочої програми з дисципліни «Облік в сільському господарстві».

Видання сприятиме системному засвоєнню програмного матеріалу та формуванню необхідних навичок у здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит».

Рецензент *А. В. Переверзєва*, доктор економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

Відповідальний за випуск *Н. М. Шмиголь* доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Особливості бухгалтерського обліку в сільському господарстві	7
Тема 1. Облік у сільськогосподарських підприємствах.....	7
Тема 2. Облік основних засобів, інших необоротних активів та капітальних інвестицій	13
Тема 3. Облік виробничих запасів, готової продукції і товарів	23
Тема 4. Облік праці та її оплати	31
Розділ 2. Облік біологічних активів та їх розкриття в фінансовій звітності	42
Тема 5. Облік виробництва.....	42
Тема 6. Облік формування доходів, витрат і результатів діяльності	50
Тема 7. Порядок формування та облік фінансових результатів	57
Тема 8. Організація обліку в селянських (фермерських) господарствах	63
Глосарій	72
Рекомендована література	74
Використана література	74

ВСТУП

Бухгалтерський облік – це одне з основних джерел інформації про виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємств і об'єднань, необхідної для прийняття та реалізації управлінських рішень. Науково впорядкований облік на підприємстві є основою для реалізації функції контролю й аналізу господарської діяльності. Облік покликаний забезпечувати повсякденний контроль за правильним і цільовим використанням коштів, матеріальних, енергетичних і трудових ресурсів, їх збереженням, а також на базі аналізу сприяти поліпшенню фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій. У процесі вивчення предмету студенти набудуть глибоких економічних знань і практичних навичок застосування методики аналізу реальних економічних процесів із метою обґрунтування раціональних управлінських рішень.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сутність та особливості технології діяльності облікової служби підприємств; формування вмінь творчого пошуку шляхів облікового відображення руху активів та джерел їх формування на підприємствах аграрного сектору.

Метою викладання навчальної дисципліни «Облік в сільському господарстві» є формування системи знань і практичних навичок організації та ведення обліку, оподаткування та складання звітності підприємств з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Облік в сільському господарстві» є:

- набути елементарних знань з основ фінансового обліку в сільському господарстві України;
- опанувати вміння використовувати облікову інформацію для оптимізації планів, контролю за їх виконанням, для встановлення факторів, що впливають на економічні показники роботи підприємств.
- засвоєння та опанування методів раціональної організації та ведення бухгалтерського обліку в сільському господарстві на підставі використання прогресивних форм і національних стандартів;
- навчитися опрацьовувати та використовувати облікову інформації в управлінні підприємством.

Згідно з вимогами освітньої освітньо-професійної програми підготовки в процесі динамічного поєднання знань, умінь та навичок, студенти повинні

знати:

- основні засади, поняття і принципи бухгалтерського обліку в сільському господарстві;
- сутність і функції обліку в системі управління як підприємством, так і в сільському господарстві;
- техніку обліку та його організацію на підприємствах сільського господарства;

- на основі знання методологічних основ складати допоміжні відомості, облікові реєстри, бухгалтерські проводки, баланс, звітність.

вміти:

- використовувати сучасну систему показників статистики сільського господарства;
- застосовувати методи статистичного аналізу для дослідження стану сільського господарства;
- проводити спеціально організовані статистичні спостереження;
- використовувати стандартні статистичні програми для обробки даних на персональному комп'ютері;
- вміти використовувати облікову інформацію для управління сільськогосподарським підприємством;
- вміти використовувати фінансову звітність для правильної оцінки господарських ситуацій і прийняття стратегічних рішень щодо їх поліпшення.

Згідно з вимогами освітньої освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **професійних компетентностей**:

- здатність сформулювати обліково-аналітичну інформацію для ефективного управління діяльністю сільськогосподарського підприємства;
- здатність застосування знань права та податкового законодавства в практичній діяльності суб'єктів господарювання в сільському господарстві.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення дисципліни «Облік у сільському господарстві» ґрунтується на знаннях, сформованих при вивченні таких фахових дисциплін, як «Економіка та соціологія праці», «Економіка підприємства», «Облікова політика підприємств», «Фінансовий облік», «Звітність підприємств», «Господарський контроль», «Державний аудит», «Правознавство», «Податковий контроль та аудит» та інші важливі дисципліни, що формують фахівця–економіста. Вивчення даної дисципліни є корисним для формування професійних компетенцій фахівця з обліку та оподаткування, адже одним із напрямків професійної роботи такого фахівця в майбутньому може бути організація та ведення обліку на сільськогосподарських підприємствах, а також консультування суб'єктів агропромислового комплексу з питань обліку та оподаткування.

Практикум розроблений відповідно до робочої програм із дисципліни «Облік у сільському господарстві» з урахуванням норм діючого законодавства. Тематика видання охоплює всі основні розділи бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки діяльності сільськогосподарських підприємств. Даний практикум дозволяє проводити поточний контроль знань як на практичних заняттях, так і можуть бути використані для самостійної роботи студента. Перевагою даного практикуму виступає не тільки той факт, що він полегшує опанування студентом основного матеріалу дисципліни, а й орієнтує його на самостійне розширення знань та вмінь, перевірку якості засвоєння матеріалу, робить більш ефективним інтерактивне спілкування «студент-викладач», націлюючи на розгорнуті відповіді з конкретних питань, на ґрунтовний методичний підхід до вирішення облікових завдань.

При розробці даного видання передбачалося не лише перевірка та оцінка знань студентів, а й, насамперед, формування та розвиток аналітичного мислення в студента, вміння узагальнювати та систематизувати отриманні знання.

Будова практикуму сприятиме кращому засвоєнню студентами викладеного матеріалу. Набуті студентами знання та навички, в процесі вивчення дисципліни «Облік в сільському господарстві», будуть необхідні в подальшій професійній діяльності.

Практикум призначений для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит».

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

ТЕМА 1. ОБЛІК У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

 Мета вивчення теми: засвоїти поняття «сільське господарство», «агропромисловий комплекс»; ознайомитись із формами організації капіталу й підприємництва; з'ясувати економічну природу агропромислового комплексу та сутність організації бухгалтерського обліку в сільському господарстві; дослідити основні концепції обліку в сільському господарстві; визначити місце й роль обліку в управлінні сільськогосподарським підприємством.

Пригадайте тлумачення ключових термінів і понять: бухгалтерський облік, стандарти бухгалтерського обліку, об'єкти бухгалтерського обліку, господарська операція, баланс.

**Перед виконанням практичних завдань
опрацюйте теоретичні питання:**

1. Характеристика галузі та її державна підтримка
2. Особливості бухгалтерського обліку в сільськогосподарському виробництві
3. Сутність систем і форм бухгалтерського обліку та їх розвиток у сільськогосподарських підприємствах

Короткі теоретичні відомості для опрацювання теоретичного матеріалу

Опрацювання *першого питання* студент повинен розпочати з визначення сільського господарства й нормативно-правової бази для здійснення обліку на сільськогосподарському підприємстві, а саме Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України».

Сільське господарство – одна із провідних галузей виробничої сфери, яка займається вирощування сільськогосподарських культур і розведенням тварин. Основним завданням сільського господарства є забезпечення населення продуктами харчування та постачання сировини для промисловості.

Також студенти мають знати, що сільське господарство тісно пов'язане з багатьма іншими галузями економіки. Це й машинобудування, яке займається випуском сільськогосподарської техніки та устаткування, і хімічна

промисловість, що виготовляє мінеральні добрива, отрутохімікати та засоби захисту рослин, і легка та харчова промисловості, які переробляють сировину. Важливе значення для ефективної роботи сільського господарства має виробнича та невиробнича інфраструктури.

У рамках *другого питання* студентам треба пояснити, що питання організації бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві належать до компетенції власника. Власник несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності впродовж встановленого терміну.

Функціонування сільськогосподарських підприємств різних форм власності регламентується Конституцією України, Земельним кодексом України, а також Законами України: «Про власність», «Про форми власності на землю», «Про підприємництво», «Про колективне сільськогосподарське підприємство», «Про підприємства в Україні», «Про господарські товариства», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про внесення змін і доповнень до Закону України», «Про селянське (фермерське) господарство», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві».

Останнє питання теоретичного блоку присвячене системі бухгалтерського обліку, що функціонує за єдиним планом рахунків, єдиними положеннями й реєстрами синтетичного та аналітичного обліку.

Студент має знати, що керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, які мають відношення до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтерії щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Протягом тривалого періоду склалися різні системи обліку й безліч форм організації поточних облікових записів, які відомі на практиці як форми бухгалтерського обліку. Система бухгалтерського обліку ґрунтується на окремих, узгоджених між собою економічних принципах, що мають велике значення при практичному їх застосуванні.

Основним у вивченні цього питання є розуміння, що під формою бухгалтерського обліку розуміють організацію рахункових записів і порядок поєднання різних видів облікових реєстрів, які повинні забезпечити оперативний контроль, своєчасність, повноту й достовірність узагальнення в бухгалтерському обліку всіх багатогранних господарських операцій, які відбуваються на сільськогосподарському підприємстві.

? Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте взаємозв'язок бухгалтерського обліку з іншими економічними дисциплінами.
2. Визначте основні завдання бухгалтерського обліку в сучасних умовах.

3. Розкрийте сутність систем і форм бухгалтерського обліку та їх розвиток у сільськогосподарських підприємствах.

4. Розгляньте бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах як складову частину системи бухгалтерського обліку в Україні.

5. Сформулюйте загальні поняття про принципи застосування форм бухгалтерського обліку.

? Питання для дискусії

1. Які підприємства мають право на статус сільськогосподарського підприємства?

2. Які умови отримання статусу сільськогосподарського виробника?

3. Які особливості оподаткування сільськогосподарського підприємства?

✍ Тестові завдання для самоконтролю

Оберіть правильну відповідь:

1. Технологічна структура облікового процесу залежить:

- а) від організаційної структури підприємства;
- б) від застосовуваної техніки та технологій;
- в) від потреб підприємства в отриманні облікової інформації;
- г) визначається Мінфіном.

2. Завершальним етапом ведення бухгалтерського обліку є:

- а) запис господарських операцій на рахунки бухгалтерського обліку;
- б) складання журналів-ордерів;
- в) завершення оформлення Головної книги;
- г) складання звітності.

3. Ким визначаються строки зберігання бухгалтерських документів?

- а) Головним архівним управлінням при Кабінеті Міністрів;
- б) міністерством фінансів;
- в) Держкомстатом;
- г) законами України.

4. Який державний орган здійснює методологічне керівництво бухгалтерським обліком для господарюючих суб'єктів в Україні?

- а) Держказначейство;
- б) Держкомстат;
- в) Міністерство економіки та європейської інтеграції;
- г) Міністерство фінансів.

5. Стандарти бухгалтерського обліку – це:

- а) документи щодо організації та ведення бухгалтерського обліку, затверджені Державним комітетом зі стандартизації та сертифікації;
- б) нормативні документи, що визначають правила та процедури ведення бухгалтерського обліку та складання звітності;

в) загальноприйняті процедури відображення господарських операцій.

6. Основні засади організації та ведення бухгалтерського обліку в Україні визначені:

а) законом;

б) Національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;

в) Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

7. В Україні обов'язковим є ведення:

а) бухгалтерського обліку;

б) виробничого обліку;

в) управлінського обліку;

г) фінансового обліку.

8. Яке поняття є найбільш широким?

а) бухгалтерський облік;

б) виробничий облік;

в) управлінський облік;

г) фінансовий облік.

9. Відкритою для всіх користувачів є інформація:

а) бухгалтерського обліку;

б) виробничого обліку;

в) управлінського обліку;

г) фінансового обліку.

10. Оберіть найбільш точне визначення предмета бухгалтерського обліку.

а) предметом бухгалтерського обліку є продукт підприємства, процес його створення, руху і використання, а також зв'язані з цим грошові, розрахункові і кредитні операції, що змінюють майно та джерела його формування.

б) предметом бухгалтерського обліку є господарські операції підприємства;

в) предметом бухгалтерського обліку є господарські операції та розрахунки з бюджетом та фондами.

11. До об'єктів бухгалтерського обліку відносять:

а) прибутки, збитки та фінансовий результат.

б) склад та рух робочої сили;

в) джерела господарських засобів;

г) господарські факти діяльності підприємства;

12. Що таке метод бухгалтерського обліку?

а) метод подвійного запису;

б) метод діалектичного матеріалізму;

в) сукупність способів і прийомів, що дозволяють бухгалтерському обліку здійснювати свої функції.

13. Які з названих функції виконує бухгалтерський облік:

а) облікову (інформаційну); б) контрольну;

в) адміністративну; г) аналітичну;

д) соціальну.

14. Господарська операція це:

- а) будь яка операція, яку здійснює підприємство;
- б) операція з технологічної обробки запасів у процесі виробництва готової продукції;
- в) дія або подія, яка пов'язана з виконанням службових обов'язків працівником підприємства;
- г) дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі.

15. Документообіг підприємства визначається:

- а) Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»;
- б) положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- в) окремими наказами Міністерства фінансів;
- г) наказами чи іншими нормативними документами підприємства;
- д) наказами Держкомстату.

16. На підприємствах України організаційна структура бухгалтерського обліку ґрунтується переважно на принципах:

- а) повної централізації;
- б) повної децентралізації;
- в) часткової централізації.

17. Баланс підприємства зберігається:

- а) вічно;
- б) 10 років;
- в) 75 років;
- г) 3 роки.

18. У яких нормативних документах України визначені принципи бухгалтерського обліку?

- а) у національних стандартах бухгалтерського обліку;
- б) у Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»;
- в) в Інструкції по застосуванню плану рахунків бухгалтерського обліку;
- г) у Методичних рекомендаціях із планування, обліку й калькулювання собівартості продукції.

19. Яке завдання бухгалтерського обліку є головним?

- а) повне і своєчасне відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;
- б) повне і своєчасне подання до податкових органів звітних декларацій;
- в) забезпечення достовірною і своєчасною інформацією для прийняття рішень управлінськими структурами підприємства та зовнішніми користувачами.

20. Документи про нарахування заробітної плати зберігаються:

- а) вічно;
- в) 75 років;
- г) 3 роки.

Приклади розв'язання задач

Задача 1

За звітний період витрати на роботу ферми склали 102300 грн (в т. ч. зарплата працівників ферми 25000 грн, нарахування ЄСВ на зарплату 9300 грн, вартість витрачених кормів 48000 грн, загальновиробничі витрати 20000 грн).

Розв'язання

Порядок відображення таких операцій у бухгалтерському обліку сільгосппідприємства наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

№	Найменування господарської операції	Д-т	К-т	Сума, грн
1	Нарахована заробітна плата	23	661	25 000
2	Нарахований ЄСВ	23	651	9 300
3	Витрачено корми	23	208	48 000
4	Списано загальновиробничі витрати на собівартість	23	91	20 000

Задачі для самостійної роботи:

Задача 1

Підприємство ТОВ «Агрофірма Колосок» придбало трактор Dongfeng за 10 000,00 грн (ПДВ – 1666,66,00 грн). При придбанні сплачено 3 %–й збір до Пенсійного фонду. На придбання трактору було використано короткостроковий кредит у банку, отриманий у розмірі 10 000,00 грн під 60 % річних. Витрати по транспортуванню автомобіля становили 350,00 грн, вартість послуг по державній реєстрації автомобіля – 40,00 грн (без ПДВ).

Визначити первісну (історичну) собівартість трактору і відобразити кореспонденцію рахунків.

Задача 2

Засновниками до статутного фонду внесено: основні засоби – 1500,00 грн, ТМЦ на суму – 5000,00 грн, нематеріальні активи – 500,00 грн, товари на суму – 8000,00 грн. Визначити загальну суму внесених активів.

Дані операції відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 3

Проаналізувати зміст господарських операцій і визначити кореспонденцію рахунків: списані загальногосподарські витрати тваринництва – 1100,00 грн, витрачено насіння кормових буряків на суму 130,00 грн, використані гербіциди на вирощування пшениці – 125,00 грн, списані витрати на утримання машинно – транспортного парку – 480,00 грн, витрачено для потреб рослинництва органічні добрива на суму 210,00 грн.

Дані операції відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 4

ТОВ «Агрофірма Колосок» було переведено 23 голови великої рогатої худоби із групи молодняку в основне стадо. Вартість худоби, що надійшла в основне стадо, 15 072,00 грн.

Відобразити операції в бухгалтерському обліку.

ТЕМА 2. ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ, ІНШИХ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Мета вивчення теми: ознайомитись із правовими системами обліку основних засобів на агропідприємствах; дослідити найпоширеніші організаційно-правові форми підприємств сільського господарства; засвоїти принципи ведення аграрного бізнесу; дослідити основні засади визначення й оцінка необоротних активів залежно від способу їх надходження на підприємство; сформувати алгоритм обліку переоцінки необоротних активів.

Пригадайте тлумачення ключових термінів і понять: основні засоби, необоротні активи, активи, пасиви, амортизація, знос, нематеріальні активи, капітальні інвестиції, довгострокові капіталовкладення.

**Перед виконанням практичних завдань
опрацюйте теоретичні питання:**

1. Економічний зміст основних засобів і завдання їх обліку
2. Класифікація основних засобів
3. Оцінка та переоцінка основних засобів
4. Облік надходження та вибуття основних засобів
5. Облік амортизації (зносу) необоротних активів
6. Облік інших необоротних активів
7. Облік нематеріальних активів
8. Економічний зміст капітальних інвестицій
9. Первинний облік капітальних інвестицій
10. Синтетичний та аналітичний облік витрат на капітальні інвестиції
11. Інвентаризація активів і зобов'язань підприємства

**Короткі теоретичні відомості для опрацювання
теоретичного матеріалу**

Опрацювання *першого питання* починається з вивчення визначення Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або 1 операційного циклу, якщо він довший за рік). І вивчення переліку основних засобів: земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, будинки та споруди, передавальне устаткування, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар, тварини, багаторічні насадження, інші основні засоби.

Після вивчення *другого питання* студент повинен знати, що основні засоби доцільно групувати за їх функціональним призначенням, галузями, речовим, натуральним характером і видами, за використанням і належністю. За галузевою ознакою основні засоби поділяються на: промислові, сільськогосподарські, будівельні, транспортні, зв'язку. За функціональним призначенням розрізняють виробничі основні засоби, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню й невиробничі основні засоби, що не беруть безпосередньої або побічної участі в процесі виробництва і призначенні в основному для обслуговування комунальних і культурно-побутових потреб робітників. За використання основні засоби поділяють на діючі(всі основні засоби, що використовуються в господарстві), недіючі(ті, що не використовуються в даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємства або окремих ділянок) і запасні(різне устаткування, що знаходиться в резерві і призначене для зміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються). Орендовані основні засоби – це засоби взяті в тимчасове користування у фізичних і юридичних осіб за відповідну орендну плату.

Третє питання присвячено вивченню необхідної умови правильного обліку основних засобів є єдиний принцип їх грошової оцінки – за первісною, залишковою, справедливою, відновлювальною(переоціненою) і ліквідаційною вартістю.

У *четвертому питанні* студент повинен зрозуміти, що балансова вартість груп основних засобів може збільшуватися також у разі індексації балансової вартості основних засобів. Збільшення надходження основних засобів обов'язково повинно бути відображено в тому чи іншому первинному документі.

Для оприбуткування основних засобів використовують такі документи: Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. № ОЗСГ-1), Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих об'єктів (ф. № ОЗСГ-2). Студент повинен наочно розглянути дані документи.

Вивчення *п'ятого питання* передбачає вивчення обліку нарахованого зносу (амортизації) і рахунку 13 «Знос необоротних активів», який призначений для узагальнення інформації про нараховану амортизацію й індексацію зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації.

Нарахування зносу (амортизації) відображається по кредиту рахунку 13 «Знос необоротних активів», списання (зменшення) суми раніше нарахованої амортизації по дебету. Зменшення суми раніше нарахованої амортизації може відбуватися в результаті:

- вибуття необоротних активів у зв'язку з їх реалізацією;
- внеску в статутний капітал інших підприємств;
- при безкоштовній передачі;
- при ліквідації необоротних активів;
- при списанні у зв'язку з нестачею чи псуванням.

Опрацювання *шостого питання* починається з вивчення, щодо інших необоротних матеріальних активів належать необоротні активи, які згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», не обліковуються в складі основних засобів. Саме визначення необоротних матеріальних активів у П(С)БО 7 не наводиться, але сказано, що підприємства можуть самостійно встановлювати ознаки для предметів, які входять до складу необоротних матеріальних активів (п. 5 П(С)БО 7). Тому в наказі про облікову політику підприємства необхідно встановити граничну вартість активів, за якою вони належать до необоротних матеріальних активів.

Інші необоротні матеріальні активи обліковуються на рахунку II «Інші необоротні матеріальні активи». Цей рахунок призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені в складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби».

Розглядаючи *сьоме питання* студент повинен звернути увагу, що в діяльності підприємства виникають довгострокові витрати, які забезпечують можливість отримання доходу протягом тривалого періоду, але не втілені в конкретну матеріальну форму. Але за їх придбання підприємство сплачує гроші. Цей особливий вид засобів називають нематеріальними активами. Вони використовуються в комерційній діяльності для одержання доходу.

У міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» в п. 8 зазначається, що до нематеріальних активів відносять наукові знання, розробку та впровадження нових технологій і систем, ліцензії, інтелектуальну власність, ринкові дослідження та торгові марки (включаючи марки товару та назву видань). Прикладами об'єктів, які включають у ці широкі поняття, є комп'ютерне програмне забезпечення, патенти, авторські права, кінофільми, переліки клієнтів, права на іпотечне обслуговування, ліцензії на риболовлю, квоти на імпорту, привілеї, взаємовідносини клієнтів чи постачальників, прихильність клієнтів, частка ринку та маркетингові права.

У *восьмому питанні* студент повинен розглянути визначення і класифікацію капітальних інвестицій. Капітальні інвестиції – це сукупність витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів.

За економічним змістом вони являють собою основне джерело простого та розширеного відтворення.

Капітальні інвестиції класифікують за такими ознаками: за структурою (капітальне будівництво, придбання основних засобів, придбання інших необоротних матеріальних активів, формування основного стада); призначенням (капітальні інвестиції, які здійснюються для виробничої й невиробничої сфери діяльності); ступенем готовності (закінчені об'єкти, незавершене виробництво); способом організації (господарський, підрядний, змішаний).

У сільськогосподарських підприємствах в окрему групу капітальних інвестицій слід виділити витрати на закладання і вирощування багаторічних насаджень, меліорацію та іригацію земель.

Дев'яте питання передбачає вивчення первинного обліку обсягів і витрат капітальних інвестицій, що організовують залежно від виду капіталовкладень, способу виконання будівельно-монтажних робіт, а також каналів і способів придбання машин, обладнання та устаткування.

Основними первинними документами для відображення господарських операцій за кожною статтею є:

- Лімітно-забірні картки (ф. № 117), Накладні внутрігосподарського призначення (ф. № 87) – на відпуск будівельних та інших матеріалів;
- Наряди на відрядну роботу (ф. № 70), Табелі обліку робочого часу (ф. № 64), Облікові листи тракториста-машиніста (ф. № 67), Подорожні листи вантажного автомобіля (ф. № 2) – для нарахування оплати праці будівельникам та ін. працівникам задіяним на будівництві;
- Відомості нарахування амортизації – для нарахування амортизації на техніку й обладнання, що використовується в будівництві;
- Акти приймання-здачі виконаних робіт – на вартість наданих послуг та виконаних робіт допоміжними виробництвами або підрядниками.

Після вивчення *десятого питання* студент повинен знати синтетичний облік витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів, а саме рахунок 15 «Капітальні інвестиції», який має такі субрахунки:

- 151 «Капітальне будівництво»;
- 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
- 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;
- 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»;
- 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів».

За дебетом рахунка 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення зазначених витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів, за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених необоротних активів тощо).

Розгляд *одинадцятого питання* починається з вивчення визначення Інвентаризація – це перевірка й документальне підтвердження наявності та стану матеріальних та інших цінностей, основних засобів та вкладень підприємства, розрахунків і зобов'язань, звірка фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку. Також студент повинен розглянути нормативні акти, що регулюють проведення інвентаризації, є:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р.;

2. «Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків» № 69 від 11 серпня 1994 р.;

3. «Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» № 116 від 22 січня 1996 р.;

4. «Положення про інвентаризацію майна державних підприємств, що приватизуються, а також майна державних підприємств та організацій, яке передається в оренду» № 158 від 2 березня 1993 р.

Обов'язковий розгляд термінів проведення інвентаризації на сільськогосподарському підприємстві.

? Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте завдання обліку необоротних активів.
2. Надайте визначення тлумачення категорії «необоротні активи» в залежно від способу їх надходження на підприємство.
3. Зобразіть облік переоцінки необоротних активів.
4. Назвіть порядок інвентарний облік основних засобів.
5. Алгоритмізуйте схему обліку капітальних інвестицій при журнально-ордерній формі ведення обліку.

? Питання для дискусії

1. З'ясуйте схему обліку операційної оренди необоротних активів.
2. Зобразіть схему обліку фінансової оренди необоротних активів. Інвентаризація необоротних активів, відображення її результатів в обліку.
3. З'ясуйте схему обліку фінансових інвестицій за методом амортизованої собівартості; за методом справедливої вартості; за методом участі в капіталі.
4. Сформулюйте схему синтетичного та аналітичного обліку витрат на капітальні інвестиції.

✎ Тестові завдання для самоконтролю

Оберіть правильну відповідь:

1. Порядок розрахунку заробітку відрядників визначається:
 - а) кількістю відпрацьованого часу та часовою тарифною ставкою;
 - б) кількістю відпрацьованих днів та середньоденною ставкою;
 - в) кількістю виготовленої продукції та розцінками;
 - г) заробіток встановлюється в розмірах визначених штатним розписом.

2. Яким записом нарахована заробітна плата робітникам основного виробництва?

- а) Д-т «Розрахунки з оплати праці»– К-т «Виробництво»;
- б) Д-т «Виробництво»– К-т «Розрахунки з оплати праці»;
- в) Д-т «Розрахунки з оплати праці»– К-т «Каса»;
- г) Д-т «Каса»– К-т «Розрахунки з оплати праці».

3. Яка характеристика рахунку «Розрахунки з робітниками та службовцями з оплати праці».

- а) пасивний, основний, фондový;
- б) активний, основний, інвентарний;
- в) пасивний, основний, розрахунковий;
- г) активний, розрахунковий, основний.

4. Який порядок визначення заробітної плати інженерно–технічного персоналу?

- а) за кількістю відпрацьованого часу помноженого на часову тарифну ставку;
- б) як добуток кількості відпрацьованих днів на середньоденну ставку;
- в) як добуток кількості виготовленої продукції на розцінки;
- г) заробіток встановлюється в розмірах посадового окладу.

5. Яким записом у бухгалтерському обліку відображається операція з утримання податку з доходів фізичних осіб із заробітку робітників та службовців?

- а) Д-т «Розрахунки за податками і платежами» – К-т «Виробництво»;
- б) Д-т «Розрахунки з оплати праці» – К-т «Розрахунки за податками і платежами»;
- в) Д-т «Розрахунки з оплати праці» – К-т «Виробництво»;
- г) Д-т «Розрахунки за податками і платежами» – К-т «Каса в національній валюті».

6. Яким записом у бухгалтерському обліку відображається операція виплати допомоги з тимчасової непрацездатності робітникам основного виробництва?

- а) Д-т «Виробництво» – К-т «Розрахунки за страхуванням»;
- б) Д-т «Розрахунки за страхуванням» – К-т «Каса в національній валюті»;
- в) Д-т «Розрахунки за страхуванням» – К-т «Розрахунки з оплати праці»;
- г) Д-т «Розрахунки за іншими виплатами» – К-т «Каса в національній валюті».
- д) Д-т «Виробництво» – К-т «Розрахунки з оплати праці»

7. Яким записом у бухгалтерському обліку відображається операція виплати відпускних робітникам основного виробництва:

- а) Д-т «Виробництво» – К-т «Забезпечення майбутніх витрат та платежів»;
- б) Д-т «Забезпечення майбутніх витрат та платежів» – К-т «Виробництво»;
- в) Д-т «Розрахунки з оплати праці» – К-т «Каса в національній валюті»;

г) Д-т «Забезпечення майбутніх витрат та платежів» – К-т «Каса в національній валюті».

8. За рахунок яких джерел проводяться нарахування на заробітну плату на обов'язкове соціальне страхування?

- а) за рахунок прибутку;
- б) за рахунок собівартості;
- в) за рахунок утримань із заробітної плати;
- г) за рахунок коштів бюджету.

9. Перерахування нарахованих сум у фонд соціального страхування на випадок безробіття відображається в бухгалтерському обліку проводкою:

- а) Д-т 641 К-т 311;
- б) Д-т 642 К-т 631;
- в) Д-т 653 К-т 311;
- г) Д-т 652 К-т 301.

10. Ким встановлюється відсоток відрахувань на соціальне страхування?

- а) підприємством;
- б) контролюючою установою;
- в) урядом;
- г) місцевим комітетом профспілки.

11. Працівнику, який перебуває у відрядженні, відшкодовують витрати за користування телефоном у цілях виконання відрядження і включають до складу витрат виробництва:

- а) на основі відповідних документів;
- б) з дозволу керівника (за рахунок власних джерел підприємства);
- в) не дозволяється включати.

12. Який зміст бухгалтерського запису Д-т 231 – К-т 651?

а) нарахована допомога з тимчасової непрацездатності працівникам основного виробництва;

б) проведено нарахування у фонд пенсійного страхування на суму зарплати працівників основного виробництва;

в) виплачено допомогу з тимчасової непрацездатності працівникам основного виробництва;

г) перерахована органам соціального страхування заборгованість по платежах.

13. Підзвітна особа після закінчення встановленого терміну зобов'язана:

а) представити авансовий звіт та документи, що підтверджують витрати, а також внести до каси невикористану суму;

б) представити звіт про витрати коштів за призначенням без підтверджуючих документів;

в) не зобов'язана представляти звіт про витрати коштів за призначенням.

14. Після повернення з відрядження працівник зобов'язаний представити авансовий звіт про витрачені у відрядженні суми протягом:

- а) 10 днів;
- б) 1 дня;

- в) 3 днів;
- г) 7 днів.

15. У випадках, коли видані підзвіт суми не обґрунтовані документами й не повернені до каси у встановлений термін:

- а) підприємство не має права утримати їх із чергових виплат;
- б) підприємство має право утримати їх із чергових виплат;
- в) підзвітна особа має право залишити ці суми в себе і використовувати їх у майбутньому без ніяких наслідків.

16. Відрядженому працівнику відшкодовуються витрати на проїзд до місця відрядження та назад і ці витрати включаються до складу валових витрат:

- а) без проїзних документів;
- б) з дозволу керівника по мінімальній вартості в разі відсутності проїзних документів;
- в) відшкодовуються тільки за наявності документів, що підтверджують витрати в межах фактичних витрат на проїзд, включаючи перевезення багажу, як до місця відрядження та назад, так і по місту відрядження.

17. Бухгалтерський облік виданих підзвітних коштів ведуть на рахунку:

- а) 372;
- б) 371;
- в) 681.

18. Видана допомога з тимчасової непрацездатності робітникам основного виробництва:

- а) Д-т «Виробництво» – К-т «Розрахунки з органами соціального страхування»;
- б) Д-т «Розрахунки з органами соціального страхування» – К-т «Каса в національній валюті»;
- в) Д-т «Розрахунки з органами соціального страхування» – К-т «Розрахунки по оплаті праці»;
- г) Д-т «Розрахунки з оплати праці» – К-т «Каса в національній валюті».

📌 Приклади розв'язання задач

Задача 1

На агрофірмі «Еко+» працює касир Петренко А.О. оклад якої становить 6000,00 грн Звільнилася за власним бажанням з 12.10.2018 р. Працює на підприємстві з 18.04.2018 р., відпрацювала в жовтні 9 робочих днів. Період з дня прийому до звільнення відпрацювала без відхилень.

Оклад до 01.07.2018 р. – 4500,00 грн.

Оклад з 01.07.2018 р. – 6000,00 грн.

Відпустка не надавалася. Для працівниці встановлений п'ятиденний робочий тиждень.

Необхідно нарахувати заробітну плату, компенсувати відпустку, провести всі необхідні нарахування та утримання податків.

Дані операції відобразити в бухгалтерському обліку.

Розв'язання

Нарахування з/п = $(6000,00/22)*9 = 2454,55$ грн.

Нарахування компенсації за невикористану відпустку

Петренко А.О. знаходилася в трудових відносинах із підприємством 177 календарних днів, а відпустка нараховується 24 календарних дні за 365 календарних днів)

$(24/365)*177 = 12$ днів.

Місяць	Сума окладу	дні
Травень	4500,00	31–3
Червень	4500,00	30–2
Липень	6000,00	31
Серпень	6000,00	31–1
Вересень	6000,00	30
Усього	27 000,00	147

Сума невикористаної відпустки = $(27000,00/147)*12 = 2204,08$ грн.

Усього нараховано: $2454,55 + 2204,08 = 4658,63$ грн.

Зміст	Д-т	К-т	Сума
Нараховано з/п та відпускні	92	661	4658,63
Нараховано ЄСВ	92	651	1024,90
Утримано ПДФО	661	641/ПДФО	838,55
Утримано ВЗ	661	642	69,88

До видачі: 3750,20 грн.

Задачі для самостійної роботи:

Задача 1

ПП «Біо» придбало біопрепарати для боротьби з хворобами сільськогосподарських тварин на суму 3600,00 грн (у т. ч. ПДВ – 600,00 грн). Витрати на транспортування біопрепаратів склали 600,00 грн (у т.ч. ПДВ–100,00 грн). Першою подією є отримання біопрепарату.

Задача 2

ПП «Біо» надало для переробки на давальницьких умовах підприємству «Цукор» 50 тон цукрового буряка (облікова вартість 80,00 грн /т) й 15 тон в

оплату вартості переробки (договірна вартість – 100,00 грн, у т. ч. ПДВ). Отримано 7 тон цукру, 40 тон жому (вартість 4,00 грн/т.) і 3 тони патоки (вартість – 30,00 грн /т).

Задача 3

Підприємство придбало за грошові кошти: спецодяг – 10 одиниць вартістю 55,00 грн кожен, усього на 550,00 грн (у т. ч. ПДВ – 91,67,00 грн), строком носіння – 12 міс. із дня видачі; інструменти один набір вартістю 400,00 грн, на суму 400,00 грн (у т. ч. ПДВ – 66,67,00 грн). Строк служби інструменту – до року.

Задача 4

Підприємство оптової торгівлі придбаває партію товарів загальною вартістю 48000,00 грн Продавець, і покупець товарів є платниками ПДВ. Оплата здійснюється на умовах передоплати.

Задача 5

На підприємстві було переведено 5 одиниць великої рогатої худоби із групи молодняку в основне стадо(загальною сумою 15 000,00 грн).

Задача 6

ТОВ «Кришталеві джерела» придбало в ПрАТ «Тільки вперед» земельну ділянку на умовах повної попередньої оплати. Договірна вартість землі становила 250 тис. грн, вартість нотаріальних послуг приватного нотаріуса, яку оплатив покупець, – 2800,00 грн, адміністративний збір за реєстрацію права власності – 140,00 грн, плата за отримання інформації з Державного реєстру прав на нерухоме майно – 35,00 грн Придбану земельну ділянку підприємство планує використовувати для надання послуг.

Задача 7

Підприємство (платник ПДВ) у 2016 р. придбало перфоратор вартістю 1200,00 грн (у т.ч. ПДВ – 200,00 грн) для використання в ремонтних роботах (суму ПДВ віднесли до податкового кредиту). За обліковою політикою об'єкт зарахували до складу МШМ (субрахунок 112), ліквідна вартість дорівнює нулю, термін корисного використання – 2 роки, метод амортизації – «50 % / 50 %».

Через 2 роки експлуатації спеціальна постійно діюча комісія визнала об'єкт таким, що припинив відповідати критеріям визнання активу внаслідок повного фізичного зносу в процесі використання. Після розбирання перфоратора отримано запасну частину – патрон, яку комісія оцінила в 30,00 грн, залишки об'єкта утилізовано.

Задача 8

Підприємство ліквідувало непридатне для подальшого використання обладнання (причина – повний фізичний та моральний знос). Первісна вартість об'єкта – 100 тис. грн, ліквідаційна вартість – 10 тис. грн, знос – 90 тис. грн.

Ліквідацію оформлено типовою формою № ОЗ–3 «Акт списання основних засобів». У результаті ліквідації оприбутковано запасні частини. Їх реалізували покупцю за 12000,00 грн (у т. ч. ПДВ – 2000,00 грн).

Підприємство вирішило оприбуткувати запчастини за рахунок ліквідаційної вартості.

Задача 9

ТОВ «Агрофірма Колосок» на будівництво зерноскладу використано будівельних матеріалів на суму 24 000,00 грн (ПДВ – 4000,00 грн), оплата праці працівників – 2000,00 грн, витрати на оплату монтажних робіт – 3600,00 грн (ПДВ – 600,00 грн), витрати на державну реєстрацію – 200,00 грн, витрати на страхування ризиків – 960,00 грн (ПДВ – 160,00 грн). Визначити первісну оцінку зерноскладу і відобразити кореспонденцію рахунків.

Задача 10

Проаналізувавши зміст господарських операцій і визначити кореспонденцію рахунків:

Нарахована заробітна плата працівникам тваринництва – 1220,00 грн.

Оприбутковано приплід від ВРХ – 840,00 грн.

Оприбутковано корми – 245,00 грн.

Витрачено корми на відгодівлю молодняка – 200,00 грн.

Нарахована заробітна плата директору підприємства – 1000,00 грн.

Утримано із заробітної плати директора ПДФО – 180,00 грн.

Нараховано на заробітну плату директора ЄСВ – 220,00 грн.

Витрачено палива для роботи кормокухонь на 182,00 грн.

Списано загальновиробничі витрати рослинництва – 730,00 грн.

ТЕМА 3. ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ, ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ І ТОВАРІВ

Мета вивчення теми: дослідити особливості оцінки продукції сільського господарства на підприємствах аграрного профілю; сформулювати основні класифікаційні ознаки методів оцінки запасів, що вибувають, їх вплив на чистий прибуток підприємства; сформулювати алгоритм організації складського й бухгалтерського обліку запасів.

Пригадайте тлумачення ключових термінів і понять: запаси, виробничі запаси, матеріалоємність, брак, готова продукція, продукція рослинництва, додаткові економічні вигоди, товари, націнка.

Перед виконанням практичних завдань опрацюйте теоретичні питання:

1. Економічний зміст запасів на сільськогосподарських підприємствах і завдання їх обліку
2. Оцінка запасів
3. Облік виробничих запасів
4. Облік готової продукції сільськогосподарського виробництва
5. Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів
6. Облік товарів
7. Облік тварин на вирощуванні та відгодівлі
8. Економічний зміст і об'єкт бухгалтерського обліку
9. Оцінка й порядок оформлення надходження молодняку тварин зі сторони
10. Оцінка й порядок оформлення надходження приплоду, приросту живої маси, вибуття та руху тварин на підприємстві
11. Порядок проведення інвентаризації та переоцінки тварин

Короткі теоретичні відомості для опрацювання теоретичного матеріалу

У першому питанні студент повинен розглянути визначення й завдання запасів. Запаси – це активи які: 1) утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності

2) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукції виробництва

3) утримуються для споживання під час вироблення продукції, надання послуг та управління підприємства.

Завданням бухгалтерського обліку запасів є:

– своєчасне оформлення первинних документів на всі операції, пов'язані з надходженням, зберіганням і витрачанням сільськогосподарської продукції, матеріалів та інших запасів;

– здійснення точного й повного контролю за своєчасним оприбуткуванням, зберіганням і економним витрачанням матеріальних цінностей у процесі виробництва, за додержанням встановлених норм витрат матеріалів;

– одержання на будь-яку дату точних даних про кількість сільськогосподарської продукції, матеріалів та інших запасів, які є в коморах, на складах і виробничих підрозділах підприємства та інших місцях зберігання і використання;

– систематичний контроль за транспортно-заготівельними витратами під час придбання запасів на стороні;

– своєчасне виявлення виробничих запасів, які не використовуються в господарстві і які можна реалізувати для мобілізації внутрішніх резервів, а також готової продукції, яка не користується попитом, і неліквідів.

Вивчення *другого питання* передбачає детальний розгляд оцінки запасів. Передусім студент має знати, що в бухгалтерському обліку при вибутті запасів застосовують один із 5 методів їх оцінки, встановлених п. 16 П(С)БО 9 і п. 2.15 Методичні рекомендацій №2. Метод оцінки вибуття запасів підприємство визначає самостійно в наказі про облікову політику з урахуванням особливостей своєї діяльності.

У *третьому питанні* студент повинен розуміти основи побудови обліку виробничих запасів. До виробничих запасів на виробничих підприємствах надходить сировина, основні та допоміжні матеріали, паливо, куповані напівфабрикати, комплектуючі вироби, тара, запасні частини та ін. На підприємствах у процесі виробництва використовується велика кількість різних матеріалів.

Обов'язковим для вивчення є: напрями обліку виробничих запасів; критерії правильної організації обліку виробничих запасів; документальне оформлення наявності та руху; система рахунків; класифікація виробничих запасів.

Розгляд *четвертого питання* треба почати з вивчення визначення готової продукції. Готова продукція – це така, що повністю пройшла передбачені технологією виробництва стадії та процеси, перевірена відповідно до технічних умов і стандартів і оприбуткована на склад або прийнята замовником.

Після цього студент повинен розглянути облік готової продукції на підприємстві. Для обліку готової продукції призначений рахунок 26 «Готова продукція». За дебетом рахунка 26 «Готова продукція» відображають надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю.

В аналітичному обліку можна відображати готову продукцію за обліковими цінами. При списанні готової продукції з рахунка 26 «Готова продукція» суму відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від її вартості за обліковими цінами визначають як добуток рівня (відсотка) відхилень і вартості відпущеної зі складу готової продукції за обліковими цінами.

У *п'ятому питанні* студенту необхідно розглянути визначення й облік малоцінних та швидкозношуваних предметів. До малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП) зараховують засоби праці, що придбані для використання в статутній діяльності установи на строк менше одного року. За функціональною роллю в процесі відтворення вони належать до оборотних активів, тому для них характерні всі ознаки, що стосуються цієї групи засобів.

Для обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів планом рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ передбачено окремий синтетичний рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», облік за яким ведеться на двох субрахунках: 221 «Малоцінні та швидкозношувані предмети, що знаходяться на складі і в експлуатації»; 222 «Малоцінні та швидкозношувані предмети спеціального призначення».

Шосте питання передбачає розгляд обліку товарів, а саме визначення товарів – На рахунку 28 «Товари» ведеться облік руху товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу і вивчення субрахунків рахунку 28, а саме 281 «Товари на складі»; 282 «Товари в торгівлі»; 283 «Товари на комісії»; 284 «Тара під товарами»; 285 «Торгова націнка».

Розгляд *сьомого питання* передбачає вивчення обліку тварин на вирощуванні та відгодівлі. Студенту необхідно розглянути рахунок 21 і відповідні субрахунки; оцінку приплоду; облік руху тварин; коригування планової собівартості до фактичної.

Восьме питання присвячено вивченню інструкції по обліку молодняку тварин зі сторони. Поточні біологічні активи, придбані за плату, оприбутковуються за первісною вартістю, яка складається з витрат, фактично понесених підприємством для їх одержання, зокрема: ціна придбання; сума ввізного мита; витрати на транспортування; інші витрати.

Первісна вартість безоплатно одержаних поточних біологічних активів дорівнює їх справедливій вартості з урахуванням витрат; безпосередньо пов'язаних із доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою ціллю.

Первісною вартістю біологічних активів, що отримані як внесок до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, безпосередньо пов'язаних із доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання в запланованих цілях.

У *дев'ятому питанні* студент повинен розглянути відповідні документи, що відображають усі зазначені зміни в поголів'ї тварин. Приплід телят, поросят, ягнят (крім каракульських), лошат, нових сімей бджіл оформляють «Актом на оприбуткування приплоду тварин» (форма № ПБАСГ-3). Для документального оформлення приросту тварин за звітний період застосовують дві спеціалізовані форми первинних документів, а саме, Відомість зважування тварин (ф. № ПБАСГ-10) і Розрахунок визначення приросту (ф. ПБАСГ-11). Переведення тварин із групи в групу оформляється Актом на переведення тварин із групи в групу в межах поточних біологічних активів (ф. № ПБАСГ-9). Для оприбуткування тварин вибракуваних з основного стада використовують Акт на списання довгострокових біологічних активів тваринництва (ф. ДБАСГ-4). Забій, вимушену прирізку, падіж чи загибель від стихійного лиха тварин оформляють» Актом на вибуття худоби та поточних біологічних активів тваринництва» (ф. № ПБАСГ-6). В акті мають бути вказані причини та обставини вибуття тварин і птиці, а також можливе використання продукції.

Вивчення *десятого питання* передбачає розгляд порядку інвентаризації тварин. Інвентаризація тварин основного стада, молодняку і тварин на відгодівлі проводиться в місцях їх знаходження (у приміщеннях, літніх таборах, на вигульних майданчиках тощо) шляхом перерахунку наявного поголів'я, визначення вгодованості та живої маси (ваги). При цьому перерахунок здійснюється так: ВРХ, що знаходиться на безприв'язному утриманні, – шляхом

перегону з одного місця в інше (прохід для перегону повинен бути таким, щоби через нього проходила одна тварина); свиней – після годівлі за кожним станком окремо; овець – за допомогою станка для проходу однієї вівці (через нього проганяють усе поголів'я); птиці, що утримується в клітках, – у кожній окремій клітці з подальшим підсумовуванням їх загальної кількості, а при утриманні птиці на підлозі – шляхом перегону або відловлювання й перенесення її в окреме приміщення.

? Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст, визначення і класифікація запасів.
2. Які методи первісної оцінки запасів залежно від способу їх надходження на підприємство ви знаєте?
3. Розкрийте сутність переоцінки запасів.
4. Поясніть сутність формування звіту про рух матеріальних цінностей.
5. Розгляньте схему обліку продукції рослинництва.
6. Дослідіть схему обліку насіння та кормів.
7. Розгляньте схему обліку руху товарів.
8. Сформулюйте порядок проведення інвентаризації виробничих запасів, відображення її результатів в обліку.

? Питання для дискусії

1. Які особливості первісної оцінки молодняку тварин залежно від способу їх надходження на підприємство.
2. Розгляньте схему обліку надходження продукції вирощування тварин і тварин на відгодівлі.
3. Сформулюйте особливості організації складського й бухгалтерського обліку запасів.
4. З'ясуйте особливості організації синтетичного аналітичного обліку тварин і птиці на фермах.

✎ Тестові завдання для самоконтролю

Оберіть правильну відповідь:

1. Готова продукція в поточному бухгалтерському обліку оцінюється за:
 - а) нормативною собівартістю;
 - б) фактичною виробничою собівартістю;
 - в) договірною ціною;
 - г) первісною вартістю;
 - д) обліковими цінами.
2. Реалізована продукція – це продукція:
 - а) прийнята відділом технічного контролю і здана на склад;

б) продукція яка знаходиться на складі покупця на відповідальному зберіганні;

- в) продукція відвантажена, але ще не сплачена;
- г) продукція оплачена, але ще не відвантажена;
- д) продукція упакована й готова до відвантаження.

3. Бухгалтерський запис Д-т 901 – К-т 26 означає:

- а) відвантажена готова продукція;
- б) повернення продукції покупцем;
- в) списана собівартість реалізованої продукції;
- г) випуск продукції;

4. Відповідно до редакції Закону «Про оподаткування прибутку підприємств» безоплатна передача товарів оподатковується:

- а) у передаючого підприємства;
- б) у приймаючого;
- в) в обох;
- г) ні в кого;
- д) законом не врегульовано.

5. Яка бухгалтерська проводка складається при оприбуткуванні врожаю зерна?

- а) Д-т 22 К-т 20;
- б) Д-т 27 К-т 23;
- в) Д-т 26 К-т 21;
- г) Д-т 23 К-т 27.

6. Визначити правильну кореспонденцію рахунків з оприбуткування готової продукції від основного виробництва.

- а) Д-т рахунка «Виробництво» – К-т рахунка «Матеріали»;
- б) Д-т рахунка «Готова продукція» – К-т рахунка «Загальновиробничі витрати»;

- в) Д-т рахунка «Готова продукція» – К-т рахунка «Виробництво»
- г) Д-т рахунка «Виробництво» – К-т рахунка «Готова продукція»

7. Оприбутковано готову продукцію, отриману від допоміжного виробництва. Визначити вірну кореспонденцію рахунків.

- а) Д-т рахунка «Виробництво» – К-т рахунка «Матеріали»;
- б) Д-т рахунка «Готова продукція» – К-т рахунка «Загальновиробничі витрати»;

- в) Д-т рахунка «Готова продукція» – К-т рахунка «Виробництво»;
- г) Д-т рахунка «Виробництво» – К-т рахунка «Готова продукція».

8. Яка кореспонденція рахунків вірна при списанні доходів від реалізації продукції?

- а) Д-т рахунка «Доходи від реалізації» – К-т рахунка «Готова продукція»;
- б) Д-т рахунка «Доходи від реалізації» – К-т рахунка «Фінансові результати»;

в) Д-т рахунка «Фінансові результати» – К-т рахунка «Доходи від реалізації»;

г) Д-т рахунка «Виробництво» – К-т рахунка «Доходи від реалізації».

9. Які вірні проводки при отриманні безповоротної фінансової допомоги?

а) Д-т 311– К-т 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»

б) Д-т 311– К-т 792 «Результат фінансових операцій»

в) Д-т 311– К-т 424 «Безоплатно одержані необоротні активи»;

г) Д-т 311– К-т 401 «Статутний капітал».

10. У відповідності з П(с)БО готова продукція при вибутті шляхом її реалізації оцінюється за:

а) нормативною собівартістю;

б) договірною ціною;

в) фактичною повною собівартістю;

г) виробничою собівартістю;

д) середньою ціною реалізації.

11. Проведена дооцінка готової продукції. Вказати вірну відповідь.

а) Д-т 26 «Готова продукція» – К-т 79 «Фінансові результати»;

б) Д-т 43 «Резервний капітал» – К-т 26;

в) Д-т 26– К-т 423 «Дооцінка активів»;

г) Д-т 946– К-т 26 методом сторно.

12. Яким бухгалтерським записом відображається безготівкове отримання коштів від покупців за реалізовані без попередньої оплати товари?

а) Д-т 301 К-т 361;

б) Д-т 311 К-т 361;

в) Д-т 311 К-т 631;

г) Д-т 361 К-т 311.

13. Яка бухгалтерська проводка складається при відображенні доходу від реалізації товарів зіз наступною оплатою?

а) Д-т 631 К-т 703;

б) Д-т 703 К-т 361;

в) Д-т 361 К-т 702;

г) Д-т 361 К-т 704.

14. Якою бухгалтерською проводкою списується собівартість реалізованої продукції сільськогосподарського виробництва?

а) Д-т 901 К-т 27;

б) Д-т 902 К-т 26;

в) Д-т 903 К-т 27;

г) Д-т 27 К-т 901.

15. Якою бухгалтерською проводкою закривається рахунок «Дохід від реалізації готової продукції»?

а) Д-т рахунка «Дохід від реалізації готової продукції» – К-т рахунка «Готова продукція»;

б) Д-т рахунка «Дохід від реалізації готової продукції» – К-т рахунка «Фінансові результати»;

в) Д-т рахунка «Фінансові результати» – К-т рахунка «Доходи від реалізації готової продукції»;

16. Утриманий податок на доходи фізичних осіб із заробітку робітників та службовців відображається проводкою:

- а) Д-т «Розрахунки за податками і платежами» – К-т «Виробництво»;
- б) Д-т «Розрахунки з оплати праці» – К-т «Розрахунки за податками і платежами»;
- в) Д-т «Розрахунки з оплати праці» – К-т «Виробництво»;
- г) Д-т «Розрахунки по податкам» – К-т «Каса в національній валюті».

17. Виплачені відпускні робітникам основного виробництва відображаються проводкою:

- а) Д-т «Виробництво» – К-т «Резерв майбутніх витрат та платежів»;
- б) Д-т «Резерв майбутніх витрат та платежів» – К-т «Виробництво»;
- в) Д-т «Розрахунки з оплати праці» – К-т «Каса в національній валюті»;
- г) Д-т «Резерв майбутніх витрат та платежів» – К-т «Каса в національній валюті».

Приклади розв'язання задач

Задача 1

На підприємстві А при інвентаризації виявлено нестачу соняшникового насіння – 25 кг Насіння зберігалось на складі в елеваторах у кількості 5 т., норма природного збитку – 0,11 % первісної маси при зберіганні. Отже, нормативні втрати складають 5,5 кг (5 т * 0,11 %). Вартість 1 кг насіння за даними обліку – 6 грн без ПДВ.

Відобразити операції бухгалтерськими проведеннями.

Розв'язок:

Таблиця 1

№	Зміст операцій	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1.	Списано насіння в межах норм природного убутку (5,5 кг * 6 грн)	947	201	33,00
2.	Списані суми нестачі, які залишилися ((25 кг * 6 грн) – 33 грн)	947	201	117,00
3.	Відкориговано податковий кредит методом червоного сторно (117 грн * 20 %)	641	644	23,40
4.	Списані на витрати розрахунки з податкового кредиту	947	644	23,40
5.	Відображено суму нестачі на за балансовому рахунку	072	–	117,00
6.	Списані витрати на фінансовий результат	791	947	33,00

Задачі для самостійної роботи:

Задача 1

Товариство «Нива» придбало трактор МТЗ – 80:

- договірна вартість (включаючи ПДВ) – 54000,00 грн;
- вартість послуг сторонньої організації з транспортування трактора (включаючи ПДВ) – 660,00 грн;
- оплата праці (з відрахуваннями) тракториста, який обкатував трактор – 85,00 грн;
- вартість палива, використаного для обкатки – 90,00 грн;
- сума витрат, зазначених підзвітною особою – головним інженером під час транспортування трактора на підприємство – 40,00 грн

Відобразити кореспонденцію рахунків з оприбуткування трактора.

Задача 2

Робітникам нарахована заробітна плата за попередні 12 місяців у сумі 4750,8,00 грн, крім того премія в сумі 400,00 грн, за рік. Вихідні та святкові дні, оголошені урядом, складають 10 днів.

Кількість днів відпустки – 24. Нарахувати суму заробітної плати за відпустку та утримання. Дані операції відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 3

Підприємство придбало в постачальників комбайн за 125200,00,00 грн, у тому числі ПДВ. Транспортні витрати склали 1800,00,00 грн, у тому числі ПДВ. Комбайн зараховано до балансу за первісною вартістю. Скласти бухгалтерські проводки за даними операції, визначити первісну вартість.

Задача 4

Підприємство «Контраст» підписало з ТОВ «Комісія» договір комісії на придбання партії товарів. Для цього «Контраст» повинен перерахувати 24000 грн

Винагорода за надані послуги – різниця між перерахованими коштами і вартістю купленого товару. 27 жовтня ТОВ «Контраст» перерахувало гроші комісіонеру.

30 жовтня ТОВ «Комісія» отримало партію товарів вартістю 18000 грн, у т. ч. ПДВ, за котрі розрахувалось 31 жовтня. 1 листопада товари передані підприємству «Комісія» й підписано акт наданих послуг. При цьому з 28 жовтня підприємство «Комісія» стало платником ПДВ.

Відобразити операції бухгалтерськими проведеннями.

ТЕМА 4. ОБЛІК ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

Мета вивчення теми: засвоїти поняття «заробітна плата», «оплата праці»; ознайомитись із формами організації обліку використання фонду оплати

праці; з'ясувати основи узагальнення та групування даних з обліку праці; сформулювати облікові схеми розрахунків допомоги з тимчасової непрацездатності та розрахунків щорічних і додаткових відпусток.

Пригадайте тлумачення ключових термінів і понять: заробітна плата, фонд оплати праці, ставка, відрядна форма оплати праці, надбавка, виконавчі листи, утримання із заробітної плати, податкове навантаження.

**Перед виконанням практичних завдань
опрацюйте теоретичні питання:**

1. Економічний зміст і завдання обліку
2. Трудові відносини на підприємстві
3. Форми і види оплати праці
4. Склад фонду оплати праці
5. Первинний облік праці та її оплати
6. Узагальнення та групування даних з обліку праці
7. Особливості оформлення трудових угод і оплата робіт за трудовими угодами
8. Облік розрахунків допомоги з тимчасової непрацездатності
9. Облік розрахунків щорічних і додаткових відпусток
10. Особливості нарахування інших додаткових виплат
11. Утримання із заробітної плати
12. Синтетичний облік розрахунків з оплати праці та контроль за використанням фонду оплати праці

**Короткі теоретичні відомості для опрацювання
теоретичного матеріалу**

У *першому питанні* розкривається зміст і завдання обліку оплати праці. У процесі виробництва споживається жива та уречевлена праця. Уречевлена праця втілена в засоби виробництва (будівлі, машини, сировину, добрива, паливо, запасні частини тощо), які переносять свою вартість на вироблений продукт. Жива праця створює нову вартість, частина якої споживається самими працівниками й одержується у формі оплати праці.

Завданнями обліку праці та її оплати є:

- точне і своєчасне документальне оформлення даних про обсяг виконаних робіт, одержаної продукції й нарахованої оплати праці відповідно до кількості та якості затраченої праці;
- правильне нарахування оплати праці кожному працівникові відповідно до діючих положень;
- дотримання порядку розподілу оплати праці за об'єктами бухгалтерського обліку;

- повний і своєчасний розрахунок із працівниками з оплати праці;
- своєчасне складання та подання бухгалтерської і статистичної звітності з оплати праці.

Друге питання призначено для вивчення трудових відносин, а саме: визначення трудового договору; термін укладання трудового договору; порядок укладання трудового договору; порядок укладення контракту; що вказується в контракті.

При прийманні працівника на роботу власник або його представник вступають із ним у трудові відносини. Основним документом, який закріплює ці відносини, є трудовий договір або контракт.

Трудовий договір – це угода між працівником і власником (або уповноваженим органом, особою). За трудовим договором працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цим договором, дотримуватися внутрішнього трудового розпорядку підприємства, а власник підприємства або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату та забезпечити умови, необхідні для виконання роботи.

При вивченні *третього питання* необхідно звернути увагу на основу організації оплати праці. Основою організації оплати праці є тарифна система оплати праці, яка включає тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики.

Тарифна система оплати праці використовується для розподілу робіт залежно від їх складності, а працівників – залежно від їхньої кваліфікації та за розрядами тарифної сітки. Вона є основою формування та диференціації розмірів заробітної плати.

Студент повинен знати: Що таке тарифна сітка; Що таке тарифний розряд і тарифікація праці; Які існують форми оплати праці; Які є види оплати праці.

Після вивчення *четвертого питання* студент повинен знати склад фонду оплати праці. Для оцінки розміру заробітної плати найманих працівників застосовується показник фонду оплати праці, який формується із нарахунків найманим працівникам у грошовій та натуральній формі (оцінених у грошовому вираженні) за відпрацьований і невідпрацьований час або за виконану роботу. Фонд оплати праці складається з фондів основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних і компенсаційних виплат.

Вивчення *п'ятого питання* призначено для розуміння первинного обліку праці та її оплати. Основним документом з обліку виходу на роботу і відпрацьованого часу є Табель обліку робочого часу (ф. № ПСГ-1). Він складається в одному примірнику протягом місяця окремо за виробничими підрозділами й категоріями працюючих. Для кожного працівника в таблиці відводять окремий рядок, у якому записують кількість відпрацьованих годин, умовними літерами зазначають причини невиходу на роботу, наприклад, вихідні або святкові дні – «РВ», дні хвороби – «Х», відрядження – «ВД», відпустка – «В» тощо. У таблиці також зазначають посаду працівника, його оклад, вид оплати, суму заробітної плати, табельний номер, код синтетичного й аналітичного

обліку. Наприкінці місяця табель передають у бухгалтерію для нарахування оплати праці.

Шосте питання призначено для вивчення Узагальнення та групування даних з обліку праці. Перевірені й затверджені первинні документи з обліку праці та її оплати повинні бути узагальнені і згруповані за кожним працівником господарства для організації розрахунків із ними. Групування даних про нараховану заробітну плату за кожним працівником проводять у таких реєстрах і документах: Табель обліку робочого часу (ф. № ПСГ-1), Накопичувальна відомість обліку використання машинно-тракторного парку (ф. № ЖН-5), Накопичувальна відомість обліку роботи вантажного автотранспорту (ф. № ЖН-6), Наряд на відрядну роботу (ф. № ПСГ-5).

Узагальнюючим реєстром, у якому відображаються розрахунки за заробітною платою (оплатою праці) з кожним працівником, є Розрахунково-платіжна відомість працівника (ф. № П-6) або Книга обліку розрахунків з оплати праці (ф. № 44).

Після вивчення *сьомого питання* студент повинен знати, що трудова угода укладається між підприємством і працівником, найманим зі сторони для виконання конкретної роботи, якщо її неможливо виконати силами підприємства. Трудова угода повинна мати такі обов'язкові реквізити: назву, місце й дату складання; посаду, прізвище, ім'я, по батькові осіб, що підписали трудову угоду; зміст угоди; термін виконання роботи й суму заробітної плати, що належить працівникові; вимоги до якості роботи; термін і порядок виплати заробітної плати працівникові; адреси сторін, їх підписи, відбиток печатки підприємства. Оплата за роботи, виконані за трудового угодою, здійснюється на підставі рахунка-заяви виконавця про оплату виконаних робіт, який подається на ім'я керівника підприємства окремими особами, які виконували ту чи іншу роботу.

Восьме питання слід розпочинати з вивчення порядку призначення допомоги з тимчасової непрацездатності. Підставою для призначення допомоги з тимчасової непрацездатності є виданий в установленому порядку листок непрацездатності. На підприємстві в листку непрацездатності роблять такі записи:

- особа, яка уповноважена вести облік робочого часу, проставляє дні непрацездатності, а також неробочі дні за період хвороби;

- у відділі кадрів на підставі трудової книжки зазначається страховий стаж. А для осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, підтверджується право на пільгу;

- комісія або уповноважена особа із соціального страхування зазначає розмір належної допомоги (50 %, 70 %, 80 %, 100 %), а також кількість днів, за які її призначають.

Студент повинен вивчити: У яких випадках нараховується допомога з тимчасової непрацездатності; У яких випадках не надається допомога з тимчасової непрацездатності; Які встановлені розміри допомоги з тимчасової непрацездатності.

Вивчення *дев'ятого питання* починається з визначення класифікації відпусток. Встановлюються такі види відпусток:

1. Щорічні відпустки: основна відпустка; додаткова відпустка за роботу зі шкідливими та важкими умовами праці; додаткова відпустка за особливий характер праці; інші додаткові відпустки, передбачені законодавством;

2. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням;

3. Творча відпустка;

4. Соціальні відпустки: відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами; відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; додаткова відпустка працівникам, які мають дітей;

5. Відпустка без збереження заробітної плати.

Щорічні основну та додаткову відпустки надають працівникові з таким розрахунком, щоби вони були використані, як правило, до закінчення робочого року.

Право працівника на щорічні основну та додаткові відпустки повної тривалості ув перший рік роботи настає після закінчення шести місяців безперервної роботи на цьому підприємстві.

Оплата відпусток розраховується виходячи із середньої заробітної плати, обліченої за 12 місяців, що передують місяцю відпустки. Одержана сума заробітку за 12 місяців ділиться на кількість календарних днів за цей період, за виключенням святкових і неробочих днів, встановлених законодавством України. Одержаний результат множать на кількість календарних днів відпустки. Святкові й неробочі дні, які приходяться на період відпустки, при розрахувати тривалості відпустки не враховуються й не оплачуються.

Десяте питання розкриває особливості нарахування інших додаткових виплат. Відповідно до статті 73 КЗпП України встановлені святкові й неробочі дні. Оплата праці в ці дні відповідно до статті 107 КЗпП нараховується в подвійному розмірі:

– відрядникам – за подвійними відрядними розцінками;

– робітникам, праця яких нараховується за погодинними або денними ставками в розмірі подвійної погодинної або денної ставки;

– працівникам, які одержують місячний оклад, – у розмірі одинарної погодинної чи денної ставки понад оклад, якщо робота у святкові чи неробочі дні виконувалася в межах місячної норми робочого часу, і в розмірі подвійної часової чи денної ставки понад оклад, якщо робота виконувалася понад місячну норму.

Вивчення *одинадцятого питання* призначено для розуміння синтетичного обліку розрахунків з оплати праці та контроль за використанням фонду оплати праці. У кінці вивчення студент повинен дати відповідь на такі запитання: На якому рахунку облічують розрахунки з оплати праці; у яких реєстрах облічують розрахунки з оплати праці і здійснюють контроль за використанням фонду оплати праці.

Розрахунки з оплати праці ведуть на синтетичному рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». На цьому рахунку ведеться

узагальнення інформації про розрахунки з персоналом з оплати праці за всіма її видами, а також розрахунки за неoderжану персоналом у встановлений термін суму з оплати праці (розрахунки з депонентами).

Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» має такі субрахунки:

661 «Розрахунки за заробітною платою»;

662 «Розрахунки з депонентами»;

663 «Розрахунки за іншими виплатами».

? Питання для самоконтролю

1. Які особливості оформлення трудових відносин на підприємстві.
2. Сформулюйте особливості укладання трудових договорів (контрактів).
3. Розкрийте правила ведення трудових книжок.
4. Які форми первинного обліку використовуються для відображення руху трудових ресурсів?
5. Розкрийте поняття «колективний договір».
6. Яка матеріальна відповідальність працівників існує на вітчизняних підприємствах?
7. Які форми і види оплати праці ви знаєте?
8. Сформулюйте основні засади первинного обліку праці та її оплати.

? Питання для дискусії

1. Розкрийте особливості оформлення трудових угод і оплата робіт за трудовими угодами.
2. Сформулюйте основні засади утримання із заробітної плати.
3. Які податкові утримання із заробітної плати на сьогодні діють?
4. Сформулюйте облікову схему утримання із заробітної плати працівника за виконавчими листами та інші утримання.
5. З'ясуйте процес нарахування на заробітну плату із ЄСВ
6. Дослідіть алгоритм синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з оплати праці та контролю за використанням фонду оплати праці.

✍ Тестові завдання для самоконтролю

Оберіть правильну відповідь:

1. На підставі яких документів оформляються касові операції з надходження та видатків грошових коштів?
 - а) прибуткові та видаткові касові ордери;
 - б) чекові книжки;

- в) розрахунково–платіжні відомості;
- г) векселі.

2. Видача готівки з каси не підтверджена розпискою отримувача в залишок по касі не включається. Ця сума:

- а) вважається збитком та списується за рахунок прибутку;
- б) вважається нестачею і відшкодовується за рахунок касира;
- в) вважається витратами обігу та списується на витрати в межах

встановлених норм.

3. Яким записом оформляється господарська операція з отримання готівки в касу з поточного рахунка для виплати заробітної плати працівникам основного виробництва?

- а) Д-т 231 К-т 661;
- б) Д-т 301 К-т 661;
- в) Д-т 301 К-т 311;
- г) Д-т 661 К-т 311.

4. Приймання готівки в касу підприємства оформляється:

- а) прибутковим касовим ордером та випискою з касової книги;
- б) видатковим касовим ордером та квитанцією про приймання грошей;
- в) прибутковим касовим ордером.

5. Яка кореспонденція рахунків складається при отриманні в касу з поточного рахунку готівки для надання позик банку працівникам підприємства? Проставити шифри рахунків.

- а) Д-т «Поточний рахунок у національній валюті» – К-т «Короткострокові кредити банків у національній валюті»;
- б) Д-т «Каса в національній валюті»– К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;
- в) Д-т «Допоміжне виробництво»– К-т «Внутрішні розрахунки»;
- г) Д-т «Короткострокові кредити банків у національній валюті» – К-т «Поточний рахунок у національній валюті».

6. Яким документом оформлюють перерахування до бюджету сум податків утриманих із заробітної плати робітників підприємств?

- а) платіжна вимога;
- б) платіжне доручення;
- в) розрахунковий чек;
- г) фіскальний чек.

7. Яка кореспонденція рахунків складається при безготівковому погашенні заборгованості постачальникам за отримані запасні частини? Проставити шифри рахунків?

- а) Д-т «Запасні частини»– К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;
- б) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»– К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;
- в) Д-т «Запасні частини»– К-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;

г) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»— К-т «Запасні частини».

8. Яка кореспонденція рахунків складається при здійсненні операції по оплаті з розрахункового рахунку постачальникам за попередньо отримані та оприбутковані матеріали?

а) Д-т 201 К-т 311;

б) Д-т 631 К-т 311;

в) Д-т 311 К-т 631;

г) Д-т 361 К-т 301.

9. Яка кореспонденція рахунків складається при отриманні в касу з поточного рахунку готівки на господарські потреби обслуговуючих виробництв? Проставити шифри рахунків.

а) Д-т «Загальновиробничі витрати» – К-т «Розрахунки з підзвітними особами»;

б) Д-т «Каса в національній валюті» – К-т «Розрахунки з підзвітними особами»;

в) Д-т «Каса в національній валюті» – К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;

г) Д-т «Розрахунки з підзвітними особами» – К-т «Поточний рахунок у національній валюті».

10. Записи на синтетичному рахунку 301 «Каса» виконуються на основі:

а) прибуткових і видаткових касових ордерів;

б) касової книги;

в) первинних документів по надходженню і витратах грошей;

г) відривних листів касової книги і прикладених до них первинних документів.

11. Яким бухгалтерським записом оформляється надходження безготівкових коштів за реалізовану покупцям сільськогосподарську продукцію?

а) Д-т 361 К-т 27;

б) Д-т 311 К-т 361;

в) Д-т 301 К-т 631;

г) Д-т 311 К-т 631.

12. Яка кореспонденція рахунків складається при безготівковому погашенню заборгованості постачальникам і підрядникам за отримані малоцінні і швидкозношувані предмети? Проставити шифри рахунків.

а) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»— К-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»;

б) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»— К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;

в) Д-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»— К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;

г) Д-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»— К-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

Приклади розв'язання задач

Задача 1

Інвентаризаційною комісією виявлено, що на складі підприємства зіпсовано 5 мішків муки вищого ґатунку на суму 750 грн, у т. ч. ПДВ. Встановлено, що винною особою є комірник, з яким укладено договір про повну матеріальну відповідальність. Відповідно він повинен відшкодувати збитки в повному обсязі, але, через те що збитки було завдано не навмисно, у даному випадку не застосовується Порядок визначення розміру збитків від крадіжок, нестач, знищення матеріальних цінностей, затвердженого Постановою КМУ № 116. Відобразити операції бухгалтерськими проведеннями.

Рішення:

Таблиця 1

№ з/п	Зміст операцій	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	2	3	4	5
1.	Списано вартість зіпсованого товару на складі	947	281	625,00
2.	Відкориговано податковий кредит методом «червоного сторно»	641	644	125,00
3.	Одночасно відображається сума зіпсованої муки на позабалансовому рахунку	072	—	750,00
4.	Встановлено винну особу	—	072	750,00
5.	Списано відкоригований податковий кредит на витрати, пов'язані з псуванням цінностей	947	644	125,00
6.	Віднесено на винну особу суму збитку, котру вона повинна відшкодувати підприємству	375	716	750,00
7.	Утримано із зарплати комірника за його заявою суму збитку	661	375	750,00
8.	Віднесено на фінансовий результат вартість зіпсованої муки	791	947	750,00
9.	Віднесено на фінансовий результат дохід, отриманий як відшкодування збитків	716	791	750,00

Задачі для самостійної роботи:

Задача 1

Секретар агрофірми «Горос» Міняйленко С.В. має оклад 5500,00,00 грн. Загальний трудовий стаж – 4,5 роки; лікарняний лист по вагітності та пологів терміном 126 календарних днів з 17.10.2018 р. по 19.02.2019. р. включно.

Період із жовтня 2018 по вересень 2019 р. відпрацювала без відхилень, окрім тимчасової непрацездатності з 17.02.2018 р. по 26.02.2018 р. включно й основної щорічної відпустки з 03.05.2018 р. по 27.05.2018 р. включно.

Оклад до 01.01.2018. – 4000,00,00 грн, з 01.01.2018 р. – 4800,00,00 грн, з 01.07.2018 р. – 5500,00.

У лютому нараховано заробітну плату в розмірі 2971,43,00 грн, і допомогу з тимчасової непрацездатності = 850,41,00 грн У травні 2018 р. нараховано з/п – 505,23,00 грн, і відпускні – 3529,56,00 грн

Для працівниці встановлений п'ятиденний робочий тиждень. Нарахувати суму заробітної плати та виплату допомоги по вагітності, провести всі необхідні нарахування та утримання податків. ЄСВ становить 22 %.

Дані операції відобразити в бухгалтерському обліку.

Задача 2

Робітникові агрофірми «Веселка», який має інвалідність 3 групи, нарахована заробітна плата за попередні 12 місяців у сумі 72950,60,00 грн. Кількість днів основної відпустки становить 24 днів, додаткова відпустка за шкідливі умови праці, відповідно до трудового договору 7 днів.

Нарахувати суму заробітної плати за відпустку, провести всі необхідні нарахування та утримання податків. ЄСВ становить 8,41 %.

Видати відпускні, враховуючи те, що відпустка розпочинається 12 лютого 2019 року.

Дані операції відобразити в бухгалтерському обліку.

Задача 3

Працівниця агрофірми «Маяк», яка перебуває у відпустці по догляду за дитиною до трьох років, звернулася із заявою перервати зазначену відпустку й надати навчальну відпустку з 3 по 9 вересня 2019 року на підставі довідки–виклику. Її посадовий оклад – 5900,00 грн

Нарахувати навчальну відпустку.

Задача 4

На агрофірмі «Еко+» працює касир Петренко А.О. Оклад якої становить 6000,00 грн Звільнилася за власним бажанням з 12.10.2018 р. Працює на підприємстві з 18.04.2018 р., відпрацювала в жовтні 9 робочих днів. Період із дня прийому до звільнення відпрацювала без відхилень.

Оклад до 01.07.2018 р. – 4900,00 грн Оклад зі 01.07.2018 р. – 7000,00 грн

Відпустка не надавалася. Для працівниці встановлений п'ятиденний робочий тиждень.

Необхідно нарахувати заробітну плату, компенсувати відпустку, провести всі необхідні нарахування та утримання податків.

Дані операції відобразити в бухгалтерському обліку.

Задача 5

На агрофірмі «Люкс» робітник отримує з/п по відрядно–преміальній системі. За грудень 2018 р. він виготовив 180 виробів при завданні 177 шт.

Норма часу на виконання операцій складає 2,5 нормо-год, а годинна тарифна ставка становить 19,5,00 грн. Процент доплат за виконання плану становить 9 %, а процент доплати за кожний процент перевиконання плану становить 1,5 %.

Визначити заробітну плату робітника, провести всі необхідні нарахування та утримання податків.

Задача 6

Робітникові нарахована заробітна плата за попередні 12 місяців у сумі 4750,00 грн, крім того премія в сумі 400,00 грн, за рік.

Вихідні та святкові дні, оголошені урядом, складають 10 днів.

Кількість днів відпустки – 24. Наррахувати суму заробітної плати за відпустку та утримання.

Дані операції відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 7

ТОВ «Агрофірма Колосок» на закладання сливового саду витрачено: саджанці на суму 18450,00 грн; нарахована оплата праці – 12430,00 грн; списано послуги власного вантажного автотранспорту – 3050,00 грн; витрачено малоцінні та швидкозношувані предмети строком експлуатації до одного року – 540,00 грн, списано паливо на роботу тракторів, що виконували польові роботи – 850,00 грн

У наступні 6 років витрати з догляду за молодим садом становили відповідно 1640,00; 1380,00; 1250,00; 1250,00; 1250,00; 960,00 грн. На 6 році вирощування від молодих насаджень одержано продукцію на суму 980,00 грн, витрати на збирання плодів становили 240,00 грн

Згідно з Наказом про облікову політику в ТОВ «Агрофірма Колосок» для обліку закладання і вирощування багаторічних насаджень затверджено субрахунок 156 до рахунка 15 «Капітальні інвестиції».

Задача 8

Продавцю Костенко Ю.М. відпущено зі складу для реалізації на ринку 200 кг олії соняшникової. Виробнича собівартість олії становить 1,50,00 грн за 1 кг, реалізаційна (справедлива) вартість – 3,00,00 грн за кілограм. Реалізовано 150 кг і повернуто в комору господарства 50 кг олії. Транспортні послуги по доставці олії на ринок становлять 20,00 грн, ринкові збори – 50,00,00 грн. Продавцю Костенко Ю.М. видано в підзвіт 68,00,00 грн

Необхідно відобразити в обліку операції зі здійснення виїзної торгівлі.

РОЗДІЛ 2 ОБЛІК БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ТА ЇХ РОЗКРИТТЯ В ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

ТЕМА 5. ОБЛІК ВИРОБНИЦТВА

Мета вивчення теми: засвоїти економічний зміст виробничих витрат та їх класифікація; дослідити склад витрат виробництва. Сформулювати основні класифікаційні ознаки та вивчити класифікацію витрат за елементами та її зв'язок із класифікацією витрат за статтями калькуляції. Вивчити облік допоміжних виробництв, утримання та експлуатації машин і обладнання.

Пригадайте тлумачення ключових термінів і понять: облік витрат, витрати виробництва, первинний облік, собівартість, рахунки, зведений облік, виробництво, прямі витрати, розподіл витрат, витрати майбутнього періоду.

**Перед виконанням практичних завдань
опрацюйте теоретичні питання:**

1. Завдання обліку виробництва
2. Економічний зміст виробничих витрат та їх класифікація
3. Облік допоміжних виробництв, утримання та експлуатації машин і обладнання
4. Облік витрат та виконання робіт машинно–тракторного парку
5. Облік витрат і виходу продукції рослинництва
6. Облік витрат і виходу продукції тваринництва
7. Облік браку у виробництві
8. Облік витрат за елементами
9. Калькуляція собівартості продукції (робіт, послуг) на сільськогосподарських підприємствах.

Короткі теоретичні відомості для опрацювання теоретичного матеріалу

Дослідження *першого питання* необхідно розпочати з визначення мети обліку виробництва – своєчасне, повне, вірогідне відображення фактичного розміру і складу витрат та контроль за використанням усіх видів виробничих ресурсів, а також обсягу виробленої продукції (наданих робіт чи послуг) у натуральних та грошових вимірниках.

З формулювання мети можна визначити основні завдання обліку виробництва, які студент повинен знати, це:

– визначення складу та розмежування виробничих витрат за їх економічним змістом, місцем прикладення (центрами відповідальності), елементами, статтями обліку, суміжними періодами та іншими ознаками, передбаченими відповідними стандартами фінансового та управлінського обліку;

– своєчасне та повне відображення виготовленої продукції, наданих робіт чи послуг за їх кількістю та якістю в розрізі окремих об'єктів обліку, центрів відповідальності та суміжних періодів;

– встановлення фактичного рівня собівартості одиниці продукції (робіт, послуг) відповідно до затверджених положень та порівняння його з нормативним, розрахунковим (прогнозним, кошторисним) та рівнем ринкових цін;

– формування відповідної інформації про обсяг витрат та виготовленої продукції (робіт, послуг) у передбаченій системі документів, облікових реєстрів та звітності.

Вивчення *другого питання* розпочинається з визначення витрат, а саме Витрати – це використані в процесі виробництва різні речовини й сили природи на виготовлення нового продукту праці.

Студент обов'язково повинен розглянути класифікацію витрат. За способом включення до собівартості витрати поділяються на прямі та непрямі. Прямими називаються ті витрати, які безпосередньо можуть бути віднесені до конкретного об'єкта витрат і включені до собівартості продукції (робіт, послуг). Непрямі витрати – це витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта витрат економічно можливим шляхом.

Прямі виробничі витрати обліковуються безпосередньо на рахунку 23 «Виробництво».

Непрямі витрати обліковуються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Наприкінці звітного періоду рахунок 91 закривається шляхом списання розподілених між видами продукції загальновиробничих витрат у дебет рахунка 23 «Виробництво».

Третє питання починається з вивчення допоміжних виробництв. Допоміжні виробництва виконують роботи й надають послуги рослинництву, тваринництву, промисловим виробництвам, обслуговуючим господарствам, будівництву та іншим підприємствам і особам. До них належать: ремонтно-механічні майстерні, автомобільний і гужовий транспорт, електро-, водо- і газопостачання, холодильні прилади (обладнання, устаткування).

Облік витрат, виконаних робіт і послуг ведуть на субрахунку 234 «Допоміжні виробництва». За дебетом субрахунка відображують як прямі витрати, безпосередньо пов'язані з виконанням робіт і наданням послуг, так і непрямі, пов'язані з організацією й управлінням допоміжними виробництвами. За кредитом рахунка відображують вартість продукції, виробів, виконаних робіт і наданих послуг.

Після вивчення *четвертого питання* студент має розуміти особливості обліку машинно-тракторного парку. Машинно-тракторний парк-невід'ємна

частина основного виробництва в рослинництві. Однак для нагромадження витрат, які безпосередньо не можна віднести на основне виробництво, їх обліковують на окремому субрахунку. Основним первинним документом для обліку роботи тракторів, комбайнів та інших самохідних машин є Обліковий лист тракториста-машиніста (ф. № ПСГ-3).

При вивченні *п'ятого питання* необхідно ознайомитися з об'єктами обліку витрат у рослинництві – окремі сільськогосподарські культури (групи культур), а також виконані роботи в незавершеному виробництві (витрати під урожай наступного року: оранка на зяб, луцення, внесення добрив, снігозатримання, чорні пари тощо).

Для обліку витрат і виходу продукції основного виробництва використовують рахунок 23 «Виробництво», субрахунок 231 «Рослинництво». Рахунок балансовий, активний, операційний, калькуляційний.

За дебетом обліковують збирання витрат, а за кредитом вироблену продукцію.

Витрати в рослинництві обліковують за такими статтями: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; насіння й садивний матеріал; добрива; засоби захисту рослин; роботи та послуги; витрати на утримання основних засобів; інші витрати; витрати на організацію виробництва й управління.

Шосте питання призначено для визначення тваринництва, яке включає ряд самостійних галузей: скотарство (молочне і м'ясне), свинарство, вівчарство (вовняне, м'ясне, каракульське), птахівництво (яєчне, м'ясне), бджільництво (медове, медово-запилювальне, запилювальне, бджолорозплідне), рибництво, шовківництво та ін. Об'єктами обліку виробничих витрат у тваринництві є технологічні групи тварин за їх видами. На кожну таку групу тварин відкривають окремі аналітичні рахунки, на яких відображають витрати на утримання тварин і вихід продукції тваринництва.

Облік витрат і виходу продукції тваринництва слід вести на рахунку 23 «Виробництво» субрахунку 232 «Тваринництво», на дебеті якого відображають витрати, а на кредиті – вихід продукції за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу.

На кожному аналітичному рахунку облік витрат ведуть за такими статтями: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; засоби захисту тварин; корми; роботи та послуги; витрати на утримання основних засобів (амортизація, паливо, будівельні матеріали тощо) та інші.

Вивчення *сьомого питання* дозволить студенту зрозуміти визначення браку і його облік. Браком у виробництві вважають продукцію, напівфабрикати, вузли, деталі й роботи, що не відповідають за якістю встановленим стандартам, технічним умовам, будівельним нормам (проектам), і не можуть бути використані за прямим призначенням без додаткових витрат на їх виправлення.

Для обліку витрат від браку призначений рахунок 24 «Брак у виробництві». На ньому обліковують витрати від браку при переробці сировини чи виготовленні виробів. Відображають як вартість остаточно забракованої продукції, так і

витрати на виправлення дефектів, якщо забракована продукція може бути доопрацьована до відповідної якості.

За дебетом рахунка відображають вартість остаточно забракованої продукції чи витрати на виправлення браку без вартості продукції за такою, котру можна довести до певних якісних кондицій. За кредитом рахунка відображають вартість остаточно забракованої продукції за цінами її можливого використання, суми, що утримуються з винуватців браку та списання невідшкодованих утрат із віднесенням їх на відповідні об'єкти обліку, де була забракована продукція.

Восьме питання розкриває сутність обліку витрат за елементами. Витрати підприємства та окремих його підрозділів, що здійснюють функції управління, збуту, наукових досліджень та інші, не включаються до виробничої собівартості продукції (робіт чи послуг). Подальше перегрупування витрат за статтями, елементами витрат, видами продукції та центрами відповідальності здійснюється в обраній системі синтетичних рахунків, субрахунків та аналітичних рахунків.

Невеликі за розміром сільськогосподарські підприємства, у тім числі фермерські господарства, які складають повну систему звітності, для складання звіту про фінансові результати повинні накопичувати інформацію про виробничі витрати за елементами, що передбачено в системі рахунків 8 класу. Така інформація потрібна для макроекономічних показників у системі національних рахунків. Такі підприємства можуть не використовувати рахунки 9-го класу «Витрати діяльності» та рахунок 23 «Виробництво». Наприкінці ж року накопичені за елементами витрати одночасно з доходами (клас 7) списуються безпосередньо на рахунок 79 «Фінансові результати».

Після вивчення *дев'ятого питання* студент повинен знати особливості калькуляції собівартості на сільськогосподарських підприємствах.

Собівартість окремих видів сільськогосподарської продукції визначають на підставі витрат, віднесених на відповідну культуру (групу культур) або вид (групу) тварин.

Фактичну собівартість продукції (робіт та послуг) у сільськогосподарських підприємствах розраховують загалом за рік, крім продукції (робіт, послуг) допоміжних виробництв, фактичну собівартість яких визначають щомісяця.

Об'єктами калькуляції є окремі види продукції:

- у рослинництві: зерно різних культур, насіння, корені, плоди, зелена маса;
- у тваринництві: приплід, приріст живої маси окремих видів тварин, окремі види продукції;
- у підсобних виробництвах із перероблення сільськогосподарської продукції: комбікорм, мука, консерви, соки, м'ясо, шкурки тощо;
- у допоміжних виробництвах: виконана робота, вироблена продукція – вода, електроенергія тощо.

? Питання для самоконтролю

1. Розкрийте економічний зміст виробничих витрат та їх класифікація.
2. Які особливості обліку допоміжних виробництв, утримання та експлуатації машин і обладнання.
3. Які особливості обліку витрат та виконання робіт машинно–тракторного парку.
4. Які особливості первинного обліку роботи тракторів, комбайнів та інших самохідних машин.
5. Які особливості обліку витрат машинно-тракторного парку.

? Питання для дискусії

1. Розкрийте облікову схему витрат на організацію виробництва й управління.
2. Сформуйте облікову схему загальновиробничих витрат.
3. Дослідіть облікову схему адміністративних витрат.
4. Розкрийте облікову схему витрат майбутніх періодів.
5. Сформуйте облікову схему витрат і виходу продукції рослинництва.
6. Дослідіть облікову схему витрат і виходу продукції тваринництва.
7. Які особливості обчислення собівартості робіт і послуг допоміжних виробництв?
8. Які основні моменти розподілу накладних витрат на обсяг випущеної продукції?
9. У яких звітних документах відображається повна інформація щодо витрат підприємства?
10. Розкрийте правові основи формування основного капіталу шляхом внесення активів.

✎ Тестові завдання для самоконтролю

Оберіть правильну відповідь:

1. Яким записом відображаються в обліку внески в статутний капітал іншого підприємства нематеріальними активами?
 - а) Д-т 40 К-т 12;
 - б) Д-т 14 К-т 12;
 - в) Д-т 15 К-т 12;
 - г) Д-т 12 К-т 14;
 - д) немає вірної відповіді.
2. Якою проводкою відображається передача об'єктів основних засобів як вклад у статутний капітал іншого підприємства?
 - а) Д-т 10 К-т 40;
 - б) Д-т 14 К-т 10;

- в) Д-т 14 К-т 40;
- г) Д-т 14 К-т 311;
- д) немає вірної відповіді.

3. Чи збільшується статутний капітал при введенні в експлуатацію нових основних засобів на державному підприємстві?

- а) збільшується;
- б) не збільшується;

в) збільшується тільки у випадку внесків засновником основних засобів у статутний капітал, якщо величина статутного капіталу в установчих документах не визначена;

в) збільшуються залишки на рахунку «Неоплачений капітал».

4. Що розуміється під терміном «забезпечення майбутніх витрат і платежів»?

а) борг банкам за кредитами;

б) кошти, що за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і включені до витрат поточного періоду;

в) кошти, що за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і не включені до витрат поточного періоду;

г) створення резерву для покриття боргу працівникам підприємств з оплати праці.

5. Що означає бухгалтерський запис Д-т 944 «Сумнівні та безнадійні борги»– К-т 38 «Резерв сумнівних боргів»?

а) списання безнадійних боргів;

б) створення резерву сумнівних та безнадійних боргів;

в) акумулювання всіх сумнівних боргів на одному рахунку;

г) зменшення резерву безнадійних боргів у результаті зміни фінансового становища дебіторів.

6. У результаті якої господарської операції з основними засобами в акціонерному товаристві може бути збільшений статутний капітал?

а) при надходженні основних засобів на підприємство;

б) при безкоштовному надходженні основних засобів;

в) при надходженні основних засобів як внески в статутний капітал;

г) при викупі акцій;

д) величина статутного фонду в акціонерних товариствах не пов'язана з рухом основних засобів.

7. Бухгалтерський запис Д-т 443 «Прибуток використаний у звітному періоді»– К-т 40 «Статутний капітал» означає:

а) збільшення статутного капіталу за рахунок збільшення номінальної вартості акцій;

б) надходження коштів як оплата зобов'язань по підписці на акції;

в) збільшення статутного капіталу за рахунок безкоштовно одержаних цінностей;

г) збільшення статутного фонду за рахунок реінвестування дивідендів.

8. Бухгалтерський запис Д-т 40 «Статутний капітал»– К-т 451 «Вилучені акції» означає:

- а) зменшення статутного капіталу за рахунок анулювання акцій;
- б) зменшення статутного капіталу за рахунок зменшення номінальної вартості акцій;
- в) нараховані дивіденди за акціями;
- г) списаний статутний капітал у сумі заборгованості учасникам.

9. Бухгалтерський запис Д-т 443 «Прибуток використаний у звітному періоді» – К-т 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами» означає:

- а) нарахування дивідендів акціонерам;
- б) виплату доходів акціонерам;
- в) заборгованість підприємства акціонерам після випуску акцій;
- г) заборгованість акціонерів по підписці на акції до реєстрації АТ.

10. На кінець року рахунок 791 «Фінансові результати від операційної діяльності»:

- а) може мати залишок;
- б) не може мати залишку;
- в) може бути залишок лише за кредитом;
- г) може мати залишок лише за дебетом.

11. При поверненні внесків учаснику в статутний капітал ним же внесеними основними засобами:

- а) нараховується податок із доходів фізичних осіб;
- б) нараховується ПДВ у бюджет;
- в) ніяких відрахувань та нарахувань не здійснюється.

12. Підприємство повертає учаснику, у зв'язку з його виходом із товариства, внески в статутний капітал та належну йому долю накопиченого капіталу коштами. Обкладається податком із доходів фізичних осіб:

- а) лише внески в статутний капітал;
- б) лише належна учаснику доля накопиченого капіталу;
- в) обкладаються податком із доходів фізичних осіб як повернення внесків у статутний капітал, так і видача частини накопиченого капіталу.

13. Підприємство видає учаснику, що виходить із товариства частину накопиченого капіталу готовою продукцією. У такому випадку зобов'язання з ПДВ:

- а) виникають;
- б) не виникають;
- в) виникають лише у випадку видачі частини накопиченого капіталу товаром.

14. При конвертації облігацій у акції емісійний доход:

- а) може виникати;
- б) не може виникати;
- в) може виникати лише при продажу акцій за грошові кошти.

📌 Приклади розв'язання задач

Задача 1

На балансі підприємства «Фрунзе» є два векселя: перший вексель надійшов на підприємство за відвантажену продукції. (вартість продукції 2400 грн зі з ПДВ), а другий вексель підприємство придбало за 1200 грн (номінальна вартість 1000,00 грн). Надалі підприємство «Фрунзе» реалізує перший вексель за 2500 грн не чекаючи терміну платежу по ньому, а другим розраховується за отриману продукцію вартістю 1800 грн (у т. ч. ПДВ – 300 грн).

Як мають бути відображені ці операції в бухгалтерському обліку?

Розв'язання

Таблиця 1

№ з/п	Зміст операцій	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	2	3	4	5
Операції по першому векселю на підприємстві «Фрунзе»				
1.	Реалізовано продукцію	361	701	2400,00
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	701	641	400,00
3.	Списано собівартість продукції	901	26	700,00
4.	Отриманий вексель в оплату реалізованої продукції	341	361	2400,00
5.	Передано вексель шляхом реалізації за грошові кошти	377	746	2500,00
	Облік зобов'язань за векселем	042	–	2400,00
6.	Відображені витрати, виходячи з номінальної вартості векселя	949	341	2400,00
7.	Отримані грошові кошти за реалізований вексель	311	377	2500,00
8.	Після закінчення терміну для пред'явлення зобов'язань за векселем із позабалансового рахунку списано «непередбачувані витрати»	–	042	2400,00
Операції другому векселю на підприємстві «Фрунзе»				
1.	Здійснена попередня оплата за вексель	371	311	1200,00
2.	Отриманий вексель	352	685	1200,00
3.	Зарахований аванс у рахунок отриманого векселя	685	371	1200,00
4.	Оприбуткований товар	28	631	1500,00
5.	Відображено право на податковий кредит	641	631	300,00
6.	Оплачені отримані товари векселем	631	352	1800,00
	Нараховано дохід на різницю між ціною придбання векселя та ціною оплати	352	741	500,00
	Облік зобов'язань за векселем на позабалансовому рахунку	042	–	1200,00
7.	Після закінчення терміну для пред'явлення зобов'язань за векселем із позабалансового рахунку списано «непередбачувані витрати»	–	042	1200,00

✎ Задачі для самостійної роботи:

Задача 1

Робітникамі нарахована заробітна плата за попередні 12 місяців у сумі 4750,8,00 грн, крім того премія в сумі 400,00 грн, за рік. Вихідні та святкові дні, оголошені урядом, складають 10 днів. Кількість днів відпустки – 24. Нарахувати суму заробітної плати за відпустку та утримання. Дані операції відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 2

ТОВ «Агрофірма Колосок» на будівництво зерноскладу використано будівельних матеріалів на суму 24 000,00 грн (ПДВ – 4000,00 грн), оплата праці працівників – 2000,00 грн, витрати на оплату монтажних робіт – 3600,00 грн (ПДВ – 600,00 грн), витрати на державну реєстрацію – 200,00 грн, витрати на страхування ризиків – 960,00 грн (ПДВ – 160,00 грн). Визначити первісну оцінку зерноскладу і відобразити кореспонденцію рахунків.

Задача 3

Підприємство придбало в постачальників комбайн за 125200,00 грн, у тому числі ПДВ. Транспортні витрати склали 1800,00 грн, у тому числі ПДВ. Комбайн зараховано до балансу за первісною вартістю. Скласти бухгалтерські проводки за даними операції, визначити первісну вартість.

Задача 4

Визначити фактичну собівартість 1 ц приросту використовуючи наступні дані:

- витрати на вирощування ВРХ склали 18750,00 грн;
- отримано 100 кг вовни–линьки;
- нормативні витрати на вовну – 300,00 грн;
- приріст живої ваги – 4500,00 грн

ТЕМА 6. ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ

📌 Мета вивчення теми: дослідити загальну характеристика рахунків з обліку витрат діяльності; вивчити основи обліку виробничих витрат, браку на виробництві, розподіл загальноновиробничих витрат; з'ясувати особливості обліку адміністративних витрат, витрат, пов'язаних зі збутом готової продукції (виконанням робіт, наданням послуг), інших витрат операційної діяльності.

Пригадайте тлумачення ключових термінів і понять: бухгалтерський облік доходів та витрат, доходи, витрати, прямі витрати, собівартість, калькулювання, витрати на виробництво, облік витрат, рахунки.

**Перед виконанням практичних завдань
опрацюйте теоретичні питання:**

1. Сутність доходу, його визначення й оцінка
2. Облік формування доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
3. Облік формування доходу і витрат іншої операційної діяльності
4. Облік формування доходу і витрат фінансової діяльності
5. Облік формування доходів і витрат від іншої звичайної діяльності
6. Облік формування надзвичайних доходів і витрат

Короткі теоретичні відомості для опрацювання теоретичного матеріалу

Дослідження *першого питання* необхідно розпочати з визначення сутності доходу, його визначення й оцінки.

Визнання доходу – це ймовірність збільшення майбутніх економічних вигод у вигляді збільшення активу або зменшення зобов'язань, а також при достовірно визначений оцінки.

До складу доходів не входять:

- Податок на додану вартість, сума акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів.
- Сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт та послуг).
- Сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт та послуг).
- Передбачені договором, суми завдатку під заставу або в погашення позики.
- Надходження, що належать іншим особам.

Друге питання призначено для вивчення обліку доходів від реалізації продукції, виконаних робіт і наданих послуг. Реалізація продукції, робіт, послуг – господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає передання права власності на окремі об'єкти іншому суб'єктові підприємницької діяльності в обмін на еквівалентну суму коштів або боргових зобов'язань.

Відпуск матеріальних цінностей на сторону оформлюють товарно-транспортними накладними спеціальної форми.

У товарно-транспортних накладних вказують назву продукції за видами та сортами, її кількість, вагу тощо. За потреби на окремі види сільськогосподарської продукції додатково оформлюють: посвідчення на насіння, акти аналізу якості продукції, специфікації на продукцію, щоденник надходження і відправлення

вовни на заготівельні пункти тощо. Синтетичний облік результатів реалізації продукції здійснюють на рахунках класу 7 (доходи й результати діяльності) і класу 9 (витрати діяльності).

Вивчення *третього питання* необхідно для узагальнення інформації про інші доходи та інші витрати від операційної діяльності підприємств. Крім доходу (виручки) і витрат (собівартості) від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг призначено рахунки 71 «Інший операційний дохід» і 94 «Інші витрати операційної діяльності». Зіставлення інших доходів та інших витрат свідчить про їх економічну тотожність, яка дає змогу визначити фінансовий результат майже за всіма позиціями операційної діяльності підприємства.

Четверте питання розкриває інформацію про формування доходу і витрат фінансової діяльності. Під фінансовою діяльністю розуміють діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства. Для обліку доходів від участі в капіталі призначено пасивний рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі», який має такі субрахунки:

721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»,

722 «Дохід від спільної діяльності»,

723 «Дохід від інвестицій у дочірні підприємства».

За кредитом рахунка відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

У *п'ятому питанні* студент повинен розглянути облік формування доходів і витрат від іншої звичайної діяльності. Для обліку доходів і витрат, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства, призначені рахунки: 74 «Інші доходи» і 97 «Інші витрати».

Необхідно дати стислу характеристику рахунків 74 і 97. Рахунок 74 «Інші доходи» належить до пасивних рахунків. За кредитом цього рахунка відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом належна сума непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору) та інших зборів (обов'язкових платежів) і списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

За рахунком 74 «Інші доходи» відкриваються субрахунки:

741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»;

742 «Дохід від відновлення корисності активів»;

744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»;

745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»;

746 «Інші доходи від звичайної діяльності».

Шосте питання призначено для визначення надзвичайних витрат і їх обліку. Надзвичайними витратами є прямі втрати від надзвичайних подій (знищені активи) і витрати підприємства на здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням та ліквідацією наслідків надзвичайних подій (відшкодування працівникам та їх родинам, оплата працівникам, зайнятим на відновлювальних роботах, вартість використаних матеріалів тощо).

Для відображення доходів, отриманих у результаті надзвичайних подій застосовується рахунок 75 «Надзвичайні доходи», який має такі субрахунки:

751 «Втрати від стихійного лиха»

752 «Інші надзвичайні доходи»

За кредитом рахунка 75 відображається сума визнаних надзвичайних доходів, а за дебетом – списання їх на рахунок фінансових результатів.

Облік надзвичайних витрат ведеться на рахунку 99 «Надзвичайні витрати».

За дебетом цього рахунка відображається сума визнаних надзвичайних витрат, а за кредитом – їх списання на рахунок фінансових результатів.

Рахунок 99 «Надзвичайні витрати» має такі субрахунки:

991 «Втрати від стихійного лиха»

992 «Втрати від технологічних катастроф і аварій»

993 «Інші надзвичайні витрати»

? Питання для самоконтролю

1. Розгляньте існуючі класифікації виробництв на сільськогосподарських підприємствах та сформулюйте власну концепцію.
2. Розкрийте схему обліку витрат за економічними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці з відрахуванням на соціальні заходи; амортизація необоротних активів; інші операційні витрати.
3. Сформууйте схему обліку браку на виробництві.
4. Дослідіть схему обліку й основи розподілу загальновиробничих витрат.
5. Розкрийте схему обліку інших витрат операційної діяльності.

? Питання для дискусії

1. Розкрийте схему обліку фінансових витрат і втрат від участі в капіталі.
2. Сформууйте схему обліку інших витрат.
3. Дослідіть схему обліку надзвичайних витрат.
4. Які основні статті витрат входять до собівартості готової продукції: основні аспекти оцінки й обліку.
5. Що таке повна виробнича собівартість?
6. Які правила формування торгової націнки та ціноутворення в сільському господарстві.

✍ Тестові завдання для самоконтролю

Оберіть правильну відповідь:

1. Якою проводкою в бухгалтерському обліку відображаються витрати на проведення проектних робіт із капітального будівництва?

- а) Д-т 15 К-т 631;
- б) Д-т 361 К-т 15;
- в) Д-т 23 К-т 631;
- г) Д-т 23 К-т 361.

2. Чи можливі випадки, коли власний капітал на звітну дату має від'ємне значення?

- а) можливі;
- б) неможливі;

3. Якщо підприємство перерахувало аванс за матеріальні цінності, які будуть використовуватись у виробничій діяльності, і на звітну дату їх не отримало то виникають:

- а) відстрочені податкові активи;
- б) відстрочені податкові зобов'язання;
- в) можуть виникати як податкові активи, так і податкові зобов'язання.

4. Підприємство витратило на організацію вечора у зв'язку зі святом 8 березня 1000,00 грн У цьому випадку виникають:

- а) витрати операційної діяльності;
- б) валові витрати;
- в) витрати операційної діяльності та валові витрати.

5. Доход при отриманні коштів цільового фінансування відображається:

а) при отриманні коштів цільового фінансування;
б) після повного використання коштів цільового фінансування за призначенням;

- в) одночасно з витратами в сумі понесених витрат.

6. Що означає бухгалтерська проводка за дебетом рахунку 23 та кредитом рахунку 471?

- а) нараховані відпускні;
- б) виплачені відпускні;
- в) створено резерв на виплату відпусток.

7. Сума вилученого капіталу:

а) виключається з величини власного капіталу;
б) не виключається з величини власного капіталу;
в) виключається з власного капіталу лише при прийнятті рішення про зменшення величини статутного капіталу.

8. Створення забезпечень виплат відпусток для підприємства є:

а) обов'язковим;
б) необов'язковим;
в) обов'язковим лише за умови, коли забезпечення виплат відпусток передбачено обліковою політикою підприємства.

9. Підприємство витратило на організацію вечора у зв'язку зі святом 8 березня 1000,00 грн У цьому випадку виникають:

- а) тимчасові різниці з прибутку;
- б) постійні різниці з прибутку;
- в) не виникають ні тимчасові ні постійні різниці з прибутку.

10. Залишки по рахунку доходів майбутніх періодів призводять до виникнення:

- а) відстрочених податкових активів;
- б) відстрочених податкових зобов'язань;
- в) не призводять до виникнення відстрочених податкових активів та податкових зобов'язань;
- г) призводять одночасно як до виникнення відстрочених податкових активів, так і податкових зобов'язань.

11. Яким бухгалтерським записом оформляється надходження безготівкових коштів за реалізовану покупцям сільськогосподарську продукцію?

- а) Д-т 361 К-т 27;
- б) Д-т 311 К-т 361;
- в) Д-т 301 К-т 631;
- г) Д-т 311 К-т 631.

12. Яка кореспонденція рахунків складається при безготівковому погашенню заборгованості постачальникам і підрядникам за отримані малоцінні і швидкозношувані предмети? Проставити шифри рахунків.

- а) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»— К-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»;
- б) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»— К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;
- в) Д-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»— К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;
- г) Д-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»— К-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

13. Платіжні доручення дійсні з дня виписки на протязі:

- а) одного дня;
- б) трьох днів;
- в) 10 днів.

14. Бухгалтерський запис Д-т 23— К-т 311 означає:

- а) оплату рахунків постачальників за матеріали які від них надійшли;
- б) погашення кредиторської заборгованості;
- в) сплату процентів банку;
- г) оплату витрат сторонніх організацій на виготовлення продукції.

15. Запис по синтетичному рахунку 311 «Поточний рахунок у національній валюті» виконується на основі таких первинних документів:

- а) платіжних доручень, рахунків;
- б) виписок із розрахункового рахунку;
- в) виписок із розрахункового рахунку з прикладеними до них первинними документами;
- г) довідок бухгалтерії.

16. При проведенні дооцінки основних засобів власний капітал підприємства:

- а) збільшується;

- б) зменшується;
- в) величина власного капіталу не змінюється.

Приклади розв'язання задач

Задача 1

Вантажно пасажирський автомобіль, який належить ПП «ІСКРА», після ДТП відновленню не підлягає. Прийнято рішення про його списання. Первісна вартість авто – 100000 грн, нарахований знос – 50000 грн. Вартість запчастин із демонтованого авто становить 3000 грн.

Відобразити операції бухгалтерськими проведеннями.

Розв'язання

Таблиця 1

№ з/п	Зміст операцій	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1.	Відображено факт ліквідації автомобіля	072	-	50000,00
2.	Списано суму нарахованого зносу	131	105	50000,00
3.	Списано залишкову вартість автомобіля	976	105	50000,00
4.	Списано з позабалансового обліку суму невідшкодованого збитку у зв'язку зі смертю винної в ДТП особи	-	072	50000,00
5.	Оприбутковано за справедливою вартістю цілі запчастини, отримані в результаті демонтажу машини	207	745	3000,00

Задачі для самостійної роботи:

Задача 1

Визначити фактичну собівартість 1 ц живої ваги, використовуючи наступні дані:

витрати на вирощування ВРХ склали – 28000,00 грн;
отримано 4,5 т гною. Нормативні витрати на гній – 220,00 грн;
жива вага ВРХ – 140 ц.

Задача 2

Згідно з Договором обов'язкового страхування пшениці озимої від 10.01.2012 р. між ТОВ «Агрофірма Колосок» та НАСК «Оранта» було застраховано 940 га посіву пшениці озимої ТОВ. Сума страхового платежу складає 150 00,00 грн.

У результаті вимерзання зимою і весняних заморозків повністю загинули посіви озимої пшениці на площі 150 га. На момент настання страхової події господарством понесено фактичних витрат у середньому на 1 гектар 96,00 грн, а на всю площу озимої пшениці, що загинула – 14 400,00 грн НАСК «Оранта» визнала страхове відшкодування на суму 14 400,00 грн. Відобразіть облік надзвичайних доходів і витрат.

Задача 3

Підприємство придбало в постачальників комбайн за 125200,00 грн, у тому числі ПДВ. Транспортні витрати склали 1800,00 грн, у тому числі ПДВ. Комбайн зараховано до балансу за первісною вартістю. Скласти бухгалтерські проводки за даними операції, визначити первісну вартість.

Задача 4

Визначити собівартість 1 ц голови приплоду і 1 ц молока, використовуючи наступні дані:

- витрати на вирощування молочного стада склали 21000,00 грн
- отримано 1000 ц молока та 14 голів приплоду;
- вартість 1 кормо-дня – 8,00 грн

ТЕМА 7. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Мета вивчення теми: засвоїти поняття «доходи», «фінансові результати»; з'ясувати економічну сутність агропромислового комплексу та основ організації бухгалтерського обліку фінансових результатів у сільському господарстві; дослідити основні концепції обліку доходів від реалізації продукції (робіт, послуг) та надзвичайних доходів.

Пригадайте тлумачення ключових термінів і понять: доходи на сільськогосподарських підприємствах, облік доходів, реалізація продукції, облік прибутку, нерозподілений прибуток, нерозподілений збиток, база оподаткування, надзвичайні доходи, надзвичайні витрати, грошові потоки, фінансові результати, цільові надходження, доходи майбутніх періодів, незавершене виробництво, цільове фінансування, управління.

**Перед виконанням практичних завдань
опрацюйте теоретичні питання:**

1. Поняття фінансових результатів та порядок їх формування
2. Облік формування фінансових результатів

Короткі теоретичні відомості для опрацювання теоретичного матеріалу

Дослідження *першого питання* необхідно розпочати з визначення поняття фінансових результатів та порядок їх формування від різних видів діяльності.

Фінансовий результат – це прибуток (збиток) від конкретного виду діяльності, який визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), інших операційних доходів, адміністративних витрат і витрат на збут відповідного виду діяльності.

Метою правильного визначення фінансових результатів є надання користувачам оприлюдненої повної неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Студент повинен розглянути такі терміни:

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу.

Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

У *другому питанні* потрібно розкрити облік фінансових результатів, правила складання звіту про прибутки та збитки й субрахунки призначені для узагальнення інформації про формування кінцевого фінансового результату діяльності організації. Студент повинен розуміти етапи складання звітності.

Перший крок-визначення прибутку (збитку) від продажу як різниці між доходами у вигляді виручки і витратами у вигляді собівартості продажів. Інформація про цих показниках формується на рахунку 90 «Продажі».

Другий крок-визначення прибутку (збитку) від звичайної фінансової діяльності шляхом складання результату від продажу з іншим результатом, розкритим на бухгалтерському рахунку 91 «Інші доходи і витрати». Розмір саме цієї бухгалтерської прибутку коректується для цілей оподаткування.

Третій крок-визначення нерозподіленого (чистої) прибутку або непокритого збитку від звичайної господарсько-фінансової діяльності шляхом вирахування з попереднього показника суми нарахованих платежів із податку на прибуток та штрафних податкових і прирівняних до них санкцій, інформація про які міститься на підсумковому рахунку 99 «Прибутки та збитки».

Четвертий крок-визначення нерозподіленого прибутку або непокритого збитку від звичайної господарсько-фінансової діяльності на основі інформації, також міститься на рахунку 99 «Прибутки та збитки».

? Питання для самоконтролю

1. Розкрийте основні облікові аспекти формування та відображення доходів від реалізації продукції (робіт, послуг). Облік інших операційних доходів.

2. Сформуйте основні облікові аспекти формування та відображення доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів.

3. Дослідіть основні облікові аспекти формування та відображення інших доходів.

4. Алгоритмізуйте основні облікові аспекти формування та відображення надзвичайних доходів.

5. З'ясуйте основні облікові аспекти формування та відображення фінансових результатів.

6. Розкрийте основні облікові аспекти формування та відображення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) та використання прибутку.

? Питання для дискусії

1. Які особливості обліку цільового фінансування та цільових надходжень є?

2. Надайте загальну характеристику фінансової звітності.

3. Розкрийте загальну характеристику зведенню й консолідації фінансової звітності.

✍ Тестові завдання для самоконтролю

Оберіть правильну відповідь:

1. Бухгалтерський запис Д-т 443 «Прибуток використаний у звітному періоді»— К-т 40 «Статутний капітал» означає:

а) збільшення статутного капіталу за рахунок збільшення номінальної вартості акцій;

б) надходження коштів як оплата зобов'язань по підписці на акції;

в) збільшення статутного капіталу за рахунок безкоштовно одержаних цінностей;

г) збільшення статутного фонду за рахунок реінвестування дивідендів.

2. Бухгалтерський запис Д-т 40 «Статутний капітал»— К-т 451 «Вилучені акції» означає:

а) зменшення статутного капіталу за рахунок анулювання акцій;

б) зменшення статутного капіталу за рахунок зменшення номінальної вартості акцій;

в) нараховані дивіденди за акціями;

г) списаний статутний капітал у сумі заборгованості учасникам.

3. Якщо підприємство перерахувало аванс за матеріальні цінності, які будуть використовуватись у виробничій діяльності, і на звітну дату їх не отримало то виникають:

а) відстрочені податкові активи;

б) відстрочені податкові зобов'язання;

в) можуть виникати як податкові активи, так і податкові зобов'язання.

4. Підприємство витратило на організацію вечора у зв'язку зі святом 8 березня 1000,00 грн У цьому випадку виникають:

- а) витрати операційної діяльності;
- б) валові витрати;
- в) витрати операційної діяльності та валові витрати.

5. Доход при отриманні коштів цільового фінансування відображається:

- а) при отриманні коштів цільового фінансування;
- б) після повного використання коштів цільового фінансування за призначенням;
- в) одночасно з витратами в сумі понесених витрат.

6. Що означає бухгалтерська проводка за дебетом рахунку 23 та кредитом рахунку 471?

- а) нараховані відпускні;
- б) виплачені відпускні;
- в) створено резерв на виплату відпусток.

7. Сума вилученого капіталу:

- а) виключається з величини власного капіталу;
- б) не виключається з величини власного капіталу;
- в) виключається з власного капіталу лише при прийнятті рішення про зменшення величини статутного капіталу.

8. Створення резервів непередбачуваних забезпечень виплат відпусток для підприємства є:

- а) обов'язковим;
- б) необов'язковим;
- в) обов'язковим лише за умови, коли забезпечення виплат відпусток передбачено обліковою політикою підприємства.

9. Підприємство витратило на поїздки колективом на базу відпочинку 500000,00 грн У цьому випадку виникають:

- а) тимчасові різниці з прибутку;
- б) постійні різниці з прибутку;
- в) не виникають ні тимчасові ні постійні різниці з прибутку.

10. Залишки по рахунку доходів майбутніх періодів призводять до виникнення:

- а) відстрочених податкових активів;
- б) відстрочених податкових зобов'язань;
- в) не призводять до виникнення відстрочених податкових активів та податкових зобов'язань;
- г) призводять одночасно як до виникнення відстрочених податкових активів, так і податкових зобов'язань.

11. Яким бухгалтерським записом оформляється надходження безготівкових коштів за реалізовану покупцям сільськогосподарську продукцію?

- а) Д-т 361 К-т 27;
- б) Д-т 311 К-т 361;
- в) Д-т 301 К-т 631;

г) Д-т 311 К-т 631.

12. Яка кореспонденція рахунків складається при безготівковому погашенню заборгованості постачальникам і підрядникам за отримані малоцінні і швидкозношувані предмети? Проставити шифри рахунків.

а) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»– К-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»;

б) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»– К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;

в) Д-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»– К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;

г) Д-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»– К-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

13. Платіжні доручення дійсні з дня виписки на протязі:

а) одного дня;

б) трьох днів;

в) 10 днів.

14. Бухгалтерський запис Д-т 23 – К-т 311 означає:

а) оплату рахунків постачальників за матеріали які від них надійшли;

б) погашення кредиторської заборгованості;

в) сплату процентів банку;

г) оплату витрат сторонніх організацій на виготовлення продукції.

15. Запис по синтетичному рахунку 311 «Поточний рахунок у національній валюті» виконується на основі таких первинних документів:

а) платіжних доручень, рахунків;

б) виписок із розрахункового рахунку;

в) виписок із розрахункового рахунку з прикладеними до них первинними документами;

г) довідок бухгалтерії.

Приклади розв'язання задач

Задача 1

Протягом місяця на склад ТОВ «Максі» надійшла продукція, фактична виробнича собівартість якої дорівнює 299000,00 грн

У тому самому місяці реалізовано продукцію на суму 390000,00 грн (у тому числі ПДВ – 65000,00 грн). Собівартість реалізації дорівнює 286000,00 грн і складається з:

– виробничої собівартості реалізованої продукції в сумі 284193,00 грн;

– нерозподілених постійних загальновиробничих витрат у розмірі 1807,00 грн

Розв'язання

Таблиця 1

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Відображено надходження на склад готової продукції за фактичною виробничою собівартістю	26	23	299000,0
2	Відображено дохід від реалізації готової продукції	361	701	390000,0
3	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	701	641/ПДВ	65000,0
4	Списано виробничу собівартість продукції, реалізованої у звітному місяці	901	26	284193,0
5	Списано на собівартість реалізації нерозподілені постійні загальновиробничі витрати	901	91	1807,0
6	Списано на фінансовий результат:			
	– дохід від реалізації готової продукції	701	791	325000,0
	– собівартість реалізованої продукції	791	901	286000,0
7	Отримано прибуток	791	441	39000

✍ Задачі для самостійної роботи:

Задача 1

Підприємство придбало в постачальників комбайн за 125200,00 грн, у тому числі ПДВ. Транспортні витрати склали 1800,00 грн, у тому числі ПДВ. Комбайн зараховано до балансу за первісною вартістю. Скласти бухгалтерські проводки за даними операції, визначити первісну вартість.

Задача 2

На початок звітної періоду в господарстві було 1490 голів великої рогатої худоби живою масою 1610 ц на суму 156000,00 грн. За звітний період надійшло: приплід – 980 голів, живою масою 310 ц, вартістю 164297,00 грн, придбано в постачальника 35 голів, живою масою 86 ц на суму 14300,00 грн, переведено з основного стада 25 голів, масою 128 ц на суму 12000,00 грн. За звітний період реалізовано 645 голів масою 1300 ц, переведено до основного стада 89 голів масою 391 ц, загинуло 3 голови живою масою 1,6 ц. Визначити фактичну собівартість 1 ц приросту живої маси.

Задача 3

Будівельне підприємство «Сонечко» згідно з підписаним договором із ТОВ «Агрофірма Колосок» на будівництво будівлі виробничого призначення одержало аванс у сумі 84 000,00 грн. У кінці місяця товариству пред'явлено

рахунок за виконаний обсяг будівельних робіт на суму 60 000,00 грн і в наступному місяці – за другий етап будівельних робіт – на суму 72 000,00 грн з урахуванням податку на додану вартість.

Відобразіть події в бухгалтерських проведеннях.

Задача 4

У процесі інвентаризації виявлено нестачу молодняку свиней, облікова вартість яких становить 100,00 грн, а закупівельна відповідно 200,00 грн. Відобразіть події в бухгалтерських проведеннях.

Задача 5

Проаналізувати зміст господарських операцій і визначити кореспонденцію рахунків: списані загальногосподарські виграти тваринництва – 1100,00 грн, витрачено насіння кормових буряків на суму 130,00 грн, використані гербіциди на вирощування пшениці – 125,00 грн, списані витрати на утримання машинно – транспортного парку – 480,00 грн, витрачено для потреб рослинництва органічні добрива на суму 210,00 грн.

Дані операції відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 6

05.12.2018 р. підприємство «Вацлоф» отримало в банку кредит на придбання устаткування в розмірі 200000 грн строком на 1 місяць. Відсотки за користування кредитом (у розмірі 3000 грн) сплачуються через місяць (05.01.2018 р.). Кредит погашено 05.01.2018 р. Устаткування, що придбавається за рахунок кредитних коштів, не відповідає критеріям кваліфікаційного активу, тому відсотки за кредит за ним не капіталізуються, а включаються до витрат періоду.

ТЕМА 8. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В СЕЛЯНСЬКИХ (ФЕРМЕРСЬКИХ) ГОСПОДАРСТВАХ

Мета вивчення теми: засвоїти поняття «фермерське господарство», «селянське господарство»; ознайомитись із формами організації капіталу фермерського господарства; дослідити принципи формування фермерства як виду підприємницької діяльності та засвоїти основи документального оформлення відносин власності селянського (фермерського) господарства.

Пригадайте тлумачення ключових термінів і понять: селянське господарство, фермер, фермерське господарство, бухгалтерський облік малих сільськогосподарських товаровиробників, майно, майновий пай, оцінка, амортизація.

**Перед виконанням практичних завдань
опрацюйте теоретичні питання:**

1. Принципи формування фермерства як виду підприємницької діяльності
2. Оцінка майна селянського (фермерського) господарства
3. Облік орендованих земель
4. Спрощена система оподаткування селянських (фермерських) господарств
5. Організація обліку витрат фермерського господарства
6. Облік доходів фермерського господарства
7. Визначення фінансового результату діяльності фермерського господарства
8. Порядок ведення обліку в інших господарствах
9. Фінансова звітність селянських (фермерських) господарств

Короткі теоретичні відомості для опрацювання теоретичного матеріалу

Вивчення *першого питання* базується на вивченні формування фермерства як виду підприємницької діяльності, а саме: добровільність створення господарств;

- самостійне формування програми діяльності, вільний вибір її видів, партнерів та форм взаємовідносин із ними;
- право селянина самостійно вирішити питання, який із видів землекористування він вибирає: приватну власність, постійне користування, оренду чи їх поєднання;
- право вільного найму працівників;
- забезпечення та надійний захист права власності фермера на землю, засоби виробництва, вироблену продукцію;
- повна економічна відповідальність за підсумки господарської діяльності;
- вільне розпорядження доходом після внесення платежів, передбачених законом;
- самостійне встановлення цін на вироблену продукцію, відповідно до законодавства;
- самостійне здійснення селянським (фермерським) господарством зовнішньоекономічної діяльності, використання на свій розсуд належної йому частки валютної виручки.

Друге питання розглядає оподаткування селянських господарств на спрощеній системі. Самостійно обрати спрощену систему оподаткування може юридична особа або ФОП за умови, що вона відповідає ЄП-критеріям та реєструється платником. Платниками ЄП групи 4 можуть бути тільки підприємства – сільгосподарські виробники. При цьому частка сільгосподарського виробництва за попередній податковий рік у них має дорівнювати або перевищувати 75 %.

Об'єкт оподаткування – площа власних та орендованих сільгоспугідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду.

Базою для оподаткування є:

а) ріллі, сіножаті, пасовища й багаторічні насадження – нормативна грошова оцінка одного гектара відповідних сільгоспугідь;

б) землі водного фонду внутрішніх водойм (озер, ставків, водосховищ) – нормативна грошова оцінка ріллі в області.

Студент повинен розглянути ставки оподаткування і критерії переходу до 4 групи платників податку.

Після *вивчення третього* питання студент повинен розуміти, що за спрощеною формою до складу витрат включають матеріальні витрати, розрахунки за виплатами найманим працівникам та відрахування на соціальні заходи, амортизацію, вартість робіт, послуг та інші витрати пов'язані з процесом виробництва й управління господарством. Слід зауважити, що вартість придбаних чи виготовлених засобів у момент надходження (оприбуткування) є витратами виробництва та автоматично включається до складу виробничих витрат.

До складу витрат не включають вартість придбаних основних засобів та вартість запасів, що використані на будівництво основних засобів, закладку довгострокових біологічних активів рослинництва та формування довгострокових біологічних активів тваринництва.

При розгляді *четвертого* питання розглядається дохід фермерського господарства. Доходом є всі грошові надходження протягом звітного періоду (виручка від реалізації продукції (робіт, послуг), інші операційні доходи, надзвичайні доходи тощо).

Основними обліковими документами, що акумулюють інформацію про витрати та доходи фермерського господарства за простою формою є Книга обліку доходів та витрат, а за спрощеною – Журнал реєстрації господарських операцій і Відомість обліку витрат. Записи до цих реєстрів здійснюються на підставі первинних документів без відображення зв'язку засобів та джерел їх утворення.

У *п'ятому* питанні розглядається фінансовий результат діяльності підприємства. Фінансовий результат розраховують як різницю між доходом (виручкою) від реалізації продукції, робіт і послуг на сторону та іншими доходами, що записані в графі 5 Журналу реєстрації господарських операцій та витратами (графа 4).

Одержаний результат коригують на різницю сум залишків запасів, вартість незавершеного виробництва, готової продукції на кінець та початок року та зменшується на суму витрат за рахунок прибутку (графа 20).

Шосте питання розглядає порядок ведення обліку в інших Господарствах. Головними для студента є вивчення таких пунктів:

У Господарствах, які ведуть облік у порядку, передбаченому для малих підприємств, використовують спрощений План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва та складають фінансову звітність відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва».

Облік у Господарстві, яке відповідає статусу малого підприємства пропонується вести за формою Журнал-Головна з використанням методу подвійного запису.

Кореспонденція рахунків записується безпосередньо на первинних документах або в меморіальних ордерах.

Інші Господарства, тобто ті, що відповідають статусу великих сільськогосподарських підприємств, ведуть облік згідно положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Плану рахунків бухгалтерського обліку.

У *сьомому питанні* розглядається фінансова звітність. Суб'єкти малого підприємництва, до яких належать і фермерські господарства, згідно з П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», застосовують скорочену за показниками фінансову звітність у складі «Балансу» (форма № 1-М) і «Звіту про фінансові результати» (форма № 2-М). Характеризуючи Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва загалом, слід зазначити, що він побудований на суміщенні й вилученні цілої групи показників, передбачених для звичайних підприємств. Водночас за структурою він тотожний фінансовій звітності звичайних підприємств, яка регламентована П(С)БО 2 «Баланс» і П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати»

? Питання для самоконтролю

1. Яка основна законодавча база для розвитку фермерства.
2. Які основні аспекти документального оформлення відносин власності селянського (фермерського) господарства.
3. Розкрийте сутність форм обліку у фермерському господарстві.
4. Сформулюйте основні вимоги до організації аналітичного обліку у фермерському господарстві?
5. Які основні вимоги до організації обліку орендованих земель?
6. Охарактеризуйте взаємовідносини фермерського господарства з фінансовою системою.

? Питання для дискусії

1. Сформуйте основні засади застосування спрощеної системи оподаткування селянських (фермерських) господарств.
2. Дослідіть основні вимоги до організації обліку витрат фермерського господарства?
3. Розкрийте ключові засади визначення фінансового результату діяльності фермерського господарства.
4. Сформуйте пакет статистичної звітності, які мають формувати селянські (фермерські) господарства.
5. Дослідіть пакет податкової звітності, які мають формувати селянські (фермерські) господарства.
6. Сформуйте пакет аналітичної звітності, які мають формувати селянські (фермерські) господарства.
7. Охарактеризуйте фінансову звітність селянських (фермерських) господарств.

✍ Тестові завдання для самоконтролю

Оберіть правильну відповідь:

1. Як обліковуються виробничі підприємства?
 - а) у натурально-вартісному виразі;
 - б) у натурально-кількісному виразі;
 - в) у вартісному виразі;
 - г) у натурально-кількісному і вартісному виразі.
2. На якому рахунку відображаються транспортні витрати на доставку матеріалів зі складу основному виробництву?
 - а) на рахунку 20;
 - б) на рахунку 23;
 - в) на рахунку 91 або 92;
 - г) на рахунку 93.
3. Яким записом відображається оприбуткування матеріалів придбаних підзвітною особою?
 - а) Д-т 201 К-т 631;
 - б) Д-т 372 «Розрахунки з підзвітними особами»—К-т 201;
 - в) Д-т 201 К-т 372.
4. Вказати вірну кореспонденцію рахунків по оприбуткуванню запасних частин, що надійшли від постачальників.
 - а) Д-т 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» – К-т 207 «Запасні частини»;
 - б) Д-т 207 «Запасні частини» – К-т 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
 - в) Д-т 207 «Запасні частини» – К-т 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями».

5. Як можуть оцінюватися запаси при вибутті відповідно до стандартів бухгалтерського обліку?

- а) за середньозваженою собівартістю;
- б) за цінами продажу, нормативними цінами, середньозваженої собівартості, за методом ФІФО та за методом ідентифікованої собівартості;
- в) за цінами продажу;
- г) тільки за методами ФІФО, ЛІФО;
- д) свій варіант відповіді.

6. При оплаті рахунку–фактури постачальника на поставку матеріалів без попереднього отримання робиться проводка:

- а) Д-т 201 – К-т 631;
- б) Д-т 631 – К-т 311;
- в) Д-т 371 – К-т 311;
- г) Д-т 311 – К-т 201.

7. Який рахунок дебетується при перерахуванні коштів транспортній організації за доставку матеріалів?

- а) «Поточний рахунок у національній валюті»;
- б) «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- в) «Сировина й матеріали».

8. Який варіант формування фактичної собівартості матеріалів на підприємствах є методологічно вірними?

- а) по вартості матеріалів за цінами постачальника з ПДВ;
- б) за цінами постачальника без ПДВ;
- в) за цінами постачальника з ПДВ + транспортні витрати з ПДВ;
- г) по вартості матеріалів за цінами постачальника без ПДВ і транспортно–заготівельних витрат без ПДВ.

9. За якою оцінкою матеріальні запаси включаються у валюту балансу?

- а) за залишковою вартістю;
- б) за первісною вартістю;
- в) за вартістю можливої реалізації;
- г) за меншою з двох вартостей: за первісною вартістю чи вартістю можливої реалізації;
- д) немає вірної відповіді.

10. При видачі палива в ковальський цех на технологічні потреби роблять запис:

- а) Д-т 23 К-т 201
- б) Д-т 91 К-т 201
- в) Д-т 949 К-т 203
- г) Д-т 23 К-т 203

11. Метод оцінки матеріалів при вибутті за методом ФІФО:

- а) собівартість перших за надходженням закупок;
- б) фактична собівартість заготівлі;
- в) собівартість останніх за надходженням закупок;
- г) планова собівартість придбання.

12. Якими проводками відображається ПДВ, що належить до повернення з бюджету (податковий кредит) при попередній оплаті постачальникам за сировину й матеріали:

- а) Д-т 644 К-т 631;
- б) Д-т 641 К-т 644;
- в) Д-т 641 К-т 311;
- г) Д-т 441 К-т 311;
- д) Д-т 371 К-т 311.

13. Виявлена нестача палива на складі цеху № 2 в межах норм природного убутку відображається проводкою:

- а) Д-т 203 К-т 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»;
- б) Д-т 92 К-т 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»;
- в) Д-т 91 К-т 803;
- г) Д-т 803 К-т 203;
- д) Д-т 23. К-т 203.

14. Яка кореспонденція рахунків складається при безготівковому погашенні заборгованості постачальникам і підрядникам за отримані малоцінні та швидкозношувані предмети?

1) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»– К-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»;

2) Д-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»– К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;

3) Д-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»– К-т «Поточний рахунок у національній валюті»;

4) Д-т «Малоцінні і швидкозношувані предмети»– К-т «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

15. Що означає бухгалтерський запис Д-т 23– К-т 201?

- а) видача матеріалів на виробництво;
- б) використання матеріалів у виробництві;
- в) оприбуткування матеріалів із виробництва на склад;
- г) списання матеріалів на загальновиробничі або загальногосподарські потреби.

Приклади розв'язання задач

Задача 1

Підприємство «Санну хол» здало приміщення в оренду.

Вартість об'єкта згідно з договором оренди – 1,00 млн грн

Орендна плата сплачується орендарем авансом щомісячно не пізніше 5-го числа поточного місяця в розмірі 19500 грн (у тому числі ПДВ – 3250 грн).

За домовленістю сторін орендодавець самостійно несе витрати на оплату комунальних послуг щодо об'єкта оренди.

За підсумками поточного місяця ці витрати становлять 3600 грн (у тому числі ПДВ 20 % – 600 грн).

Для орендодавця надання нерухомості в оренду є неосновним видом діяльності.

Розв'язання

Таблиця 1

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Отримано авансом орендну плату за поточний місяць	311	681	19500,0
2	Відображено суму податкових зобов'язань із ПДВ у складі вартості отриманої орендної плати	643	641/ПДВ	3250,0
3	Відображено суму доходу від здавання приміщення в оренду	361	713	19500,0
4	Списано раніше відображену суму податкових зобов'язань із ПДВ	713	643	3250,0
5	Здійснено залік заборгованостей	681	361	19500,0
6	Відображено сплату комунальних послуг, пов'язаних із приміщенням, яке надане в оренду	949	631	3900,0
7	Відображено суму ПДВ	644	631	780,0
8	Оплачено вартість послуг сторонніх організацій	631	311	4680,0
9	Списано			
	– дохід від операційної оренди складу	713	791	16250,0
	– витрати, пов'язані з операційною орендою складу	791	949	3900,0
10	Отримано прибуток	791	441	12350,0

Задачі для самостійної роботи:

Задача 1

СВК «Сонечко» реалізував покупцям двох кабанчиків на дорощуванні живою масою 60 кг, за ціною реалізації 18,00 грн за кг у т. ч. ПДВ. Собівартість реалізованих тварин складає 11,00 грн за кг Бухгалтерія СВК «Сонечко» надала покупцям Податкову накладну.

Задача 2

У СВК «Сонечко» відбувся падіж бичка поточного року народження на суму 1500,00 грн Вартість шкури та м'яса, отриманої від загиблої тварини склала 800,00 грн Витрати на оплату праці працівникам за знімання шкури та обробку туші склала 70,00 грн Відрахування на соціальні заходи – 25,00 грн

Задача 3

Підприємство виконало поточний ремонт трактора. При цьому використовувались послуги станції технічного обслуговування, вартість яких становить 2400,00 грн, у т.ч. ПДВ – 400,00 грн. А також у процесі ремонтних робіт були використані запасні частини, що знаходилися на балансі підприємства за обліковою вартістю в сумі 500,00 грн.

Задача 4

Сільськогосподарським підприємством 02.04.2013 р. одержано короткостроковий кредит банку для оплати поставлених постачальником мінеральних добрив у сумі 120 000,00 грн з терміном погашення 6 місяців під 30 % річних. Умовами кредитного договору передбачене одночасне повернення основної суми кредиту 02.10.2013 р. Сплата відсотків проводиться щомісячно 1-го числа.

Підприємством 02.10.2013 р. погашено частину кредиту в сумі 80 000,00 грн, сплата суми, що залишилася, відстрочено до 31.12.2013 р. з 50 % ставкою річних і щомісячною сплатою 1-го числа, останній платіж за кредитом – 31.12.2013 р.

Підприємством 31.12.2013 р. погашено суму кредиту, що залишилася. Бюджетні кошти на компенсацію суми відсотків за користування кредитом надійшли після сплати підприємством суми відсотків банку.

Задача 5

ТОВ «Метелик» придбало для перепродажу облігації, сплативши за них 104000 грн продавцю. Інші витрати, пов'язані з придбанням облігацій, становили 1300 грн. Надалі облігації було продано за 110500 грн.

Актив – частина бухгалтерського балансу, що відображає на певну дату в грошовому виразі засоби підприємства, їх склад і розміщення. Окрім Активів, бухгалтерський баланс має пасив. Актив і пасив складаються з розділів і статей. В іншому значенні актив (від лат. *activus* – дієвий, дійовий) – це той, що діє.

Аналіз господарської діяльності – вивчення результатів роботи підприємств і їх об'єднань на основі даних обліку і звітності. Відповідає поняттю «Економічний аналіз».

Асортимент – склад і співвідношення різних видів і сортів продукції й товарів у виробничому або торговельному підприємстві.

Баланс (від фр. – терези, лат. – має дві вагові чаші) – рівновага, система показників, що характеризують стан взаємозв'язаних величин, які знаходяться в постійній зміні. Баланс складається на певну дату у вигляді таблиці й ділиться на дві частини.

Біологічна трансформація – процеси росту, дегенерації, продукування та відтворення, які спричиняють якісні та кількісні зміни біологічних активів.

Біологічний актив – це жива тварина або рослина.

Брак продукції – виготовлена продукція, яка через свою низьку якість не може використовуватися за прямим призначенням або її використання пов'язано з додатковими витратами з виправлення дефектів. За характером знайдених дефектів Брак продукції. є невиправний і виправний, а залежно від місця виникнення – внутрішній і зовнішній.

Валова продукція – уся продукція, вироблена за певний період.

Валовий дохід – частина валової продукції, створена вкладеною живою працею учасників виробництва.

Виробництво – процес створення готової продукції.

Витрати на продаж – додаткові витрати, які можна прямо віднести до вибуття активу, за винятком фінансових витрат і витрат на податки на прибуток.

Господарські операції (від лат. *operatio* – дія) – окремі господарські дії, що викликають зміни в об'ємі, складі, розміщенні і використанні засобів, а також у складі і призначенні джерел цих засобів.

Господарський облік – кількісне відображення і якісна характеристика господарських і суспільних явищ.

Готова продукція – закінчений виробництвом продукт на підприємстві, який відповідає встановленим стандартам або технічним умовам.

Група біологічних активів – це сукупність подібних живих тварин або рослин.

Інвентаризація – спосіб перевірки відповідного майна даним бухгалтерського обліку.

Інвентарні картки – облікові реєстри типової форми, призначені для пооб'єктного обліку основних засобів.

Інвентарний номер – номер, який присвоюється інвентарному об'єкту.

Інвентарний об'єкт – закінчений пристрій, предмет або комплекс предметів зі всіма додатками.

Напівфабрикат – продукт праці, що отриманий на кінцевій стадії виробництва даного цеху й підлягає подальшій обробці в інших цехах цього ж підприємства. Облік Н. ведеться аналогічно обліку матеріалів.

Нарахування на заробітну плату – платіж підприємства, розмір якого встановлюється у відсотках від сум заробітної плати.

Реалізація (від лат. – речовинний) – перетворення майна в гроші. Р. продукції є завершальним етапом обороту господарських засобів, у результаті якого виготовлена підприємством (постачальником) продукція продається іншому підприємству (покупцеві) за встановлену плату.

Сировина – предмети праці, які є продуктами сільського господарства й добувної промисловості (цукровий буряк, бавовна, руда і т.д.). Сировина в процесі виробництва виконує роль основних матеріалів.

Сільськогосподарська діяльність – це управління суб'єктом господарювання біологічною трансформацією та збір врожаю біологічних активів для продажу чи для переробки в сільськогосподарську продукцію або в додаткові біологічні активи.

Сільськогосподарська продукція – це зібраний урожай біологічних активів суб'єкта господарювання.

Урожай – це відокремлення продукції від біологічного активу або припинення життєвих процесів біологічного активу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі та нормативні акти:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999. № 996-XIV.
2. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2011. № 2755-VI.
3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010. № 2464-VI.
4. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, затверджені відповідними Наказами Міністерства фінансів України.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій та Інструкція щодо його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999. № 291.
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій суб'єктів малого підприємництва та Інструкція щодо його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001. № 186.
7. Про затвердження методичних рекомендацій по використанню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003. № 422.
8. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017. № 148.
9. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004. № 22.
10. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2015. № 1307 (у редакції Наказу Міністерства фінансів України від 23.02.2017. № 276).
11. Порядок ведення Єдиного реєстру податкових накладних: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010. № 1246 (зі змінами Постанови Кабінету Міністрів України від 30.01.2015. № 20).
12. Про затвердження форм та Порядку заповнення й подання податкової звітності з податку на додану вартість: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2016. № 21 (у редакції Наказу Міністерства фінансів України від 23.02.2017. № 276).
13. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.2015. № 897 (у редакції Наказу Міністерства фінансів України від 28.04.2017. № 467).
14. Порядок формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Наказ Міністерства фінансів України від 14.04.2015. № 435 (зі змінами Наказу Міністерства фінансів України від 07.09.2016. № 813).

15. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма № 1-ДФ) та Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку: Наказ Міністерства фінансів України від 13.01.2015. № 4.

16. Про затвердження форм податкових декларації платника єдиного: Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2015. № 578 (зі змінами Наказу Міністерства фінансів України від 17.03.2017. № 369).

Основна:

1. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 392 с.

2. Балченко З. А. Бухгалтерський облік у туризмі й готелях: навчальний посібник. Київ : КУТЕП, 2008. 343 с.

3. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ : КДЕУ, 2000. 692 с.

4. Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л. В., Герасимчук Н.В. Бухгалтерський управлінський облік : навчальний посібник. Житомир: ЖІТІ, 2004. 416 с.

5. Бутинець Ф. Ф. Особливості бухгалтерського обліку в галузях народного господарства: навчальний посібник. Житомир : ЖІТІ, 2006. 423 с.

6. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 2-е вид., перероб. і доп. Житомир : ЖІТІ, 2007. 640 с.

7. Бухгалтерський облік в Україні. Нормативно-практичні матеріали: навчальний. посібник / за ред. Р. Л.Хом'яка. 3-ге вид., доп. і перероб. Львів : Національний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ+» Інституту післядипломної освіти), «Інтелект-Захід», 2004. 912 с.

Додаткова:

1. Валуев Б. И. Теория бухгалтерского учета : учебное пособие. Одесса : ОДЕУ; «Принт-мастер», 2002. 272 с.

2. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами : приклади та коментарі : практичний посібник. Київ : Лібра, 2001. 840 с.

3. Грабов Н. Н., Добровский В. Н. Бухгалтерский учет у производственных и торговых предприятиях : учебное пособие для студентов высших вузов; ред. Н.В. Кужельный. Киев : А.С.К., 2000. 623 с.

4. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку. Київ : КНЕУ, 2003. 203 с.

5. Гура Н. О. Облік видів економічної діяльності : навчальний посібник. Київ : Знання, 2004. 541 с.

6. Даньків Й. Я., Лучко М. П., Остап'юк М. Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навчальний посібник. Київ : Знання, 2007. 243с.
8. Захожай В. Б., Базась М. Ф., Матюха М. М., Базась В. М. Бухгалтерський облік у галузях економіки : підручник. Київ : МАУП, 2005. 967 с.
9. Коблянська О. І. Фінансовий облік: навчальний посібник. Київ : Знання, 2004. 473с.
10. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Мельник Р. О. Облік у будівництві : підручник. Київ : Знання, 2008. 631 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <http://www.bank.gov.ua>
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <http://www.minfm.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL : <http://www.sts.gov.ua>
5. Сайт «Бухгалтер 911». URL : <https://buhgalter911.com>
6. Сайт «Бухгалтерія». URL : <http://www.buhgalteria.com.ua>
7. Сайт «Все про бухгалтерський облік». URL : <http://www.vobu.com.ua>
8. Сайт «Податки та бухгалтерський облік». URL : <http://www.nibu.faktor.ua>

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гура Н. О. Облік у житлово-комунальному господарстві : теорія і практика: монографія. Київ : Знання, 2004. 541 с.
2. Кужельний М. В. Бухгалтерський облік : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення : Київ, 2005. 217 с.
3. Ластовецький В. О. Галузевий бухгалтерський облік: проблеми теорії і практики: монографія. Чернівці : Прут, 2005. 200 с.
4. Левицька С. О. Облік діяльності неприбуткових організацій: монографія. Рівне : НУВГП, 2003. 259 с.
5. Лень В. С., Гливенко В. В. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навчальний посібник. Київ : Знання, 2005. 191с.
6. Ловінська Л. Г., Стефаник І. Б. Організація бухгалтерського обліку та фінансового контролю в сучасних умовах господарювання в Україні : монографія. Київ : НДФІ, 2006. 240 с.
7. Методичні рекомендації з планування, обліку й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.01 № 132.
8. Облік у галузях економічної діяльності: торгівля, автотранспорт, будівництво. Збірник задач і вправ: навчальний посібник / Н. М. Малюга та ін.; за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ЖІТІ, 2001. 288 с.
9. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Затв. наказом Міністерства фінансів України (МФУ) від 30.11.99 № 291, зареєстр. у Міністерстві юстиції України 21.12.99 р. за № 892/4185.
10. Правдюк Н. Л. Тенденції розвитку фінансового обліку в агропромисловому виробництві : теорія, методологія, практика : монографія. Київ: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2005. 420 с.
11. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 1999. 424 с.
12. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2004. 234 с.
13. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2000. 578 с.
14. Ткаченко Н. М. Теоретико-методологічні проблеми формування бухгалтерського фінансового обліку: монографія. Київ : А.С.К, 2001. 348 с.
15. Чебанова Н. В., Котенко Л. Н. Бухгалтерский учет (торговые и посреднические предприятия). 3. изд., перераб. и доп. Харьков, 1995. 245 с.
16. Чиж В. І. Інформаційне забезпечення управління витратами підприємств ЖКГ: теорія і практика: монографія. Львів : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. 288 с.

17. Шарманська В. М. Первинна документація й реєстри бухгалтерського обліку. Київ : Знання, 2003. 270 с.
18. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ: Знання, 2006. 525 с.
19. Шевчук В. О. Контроль господарських систем у суспільстві з перехідною економікою (проблеми теорії, організації, методології) : монографія. Київ: Київськ. держ. торг.-екон. ун-т, 1998. 371 с.
20. Яремко І. Й., Сиротяк Р. М. Економічний аналіз і аудит житлово-комунальних підприємств. Львів : Каменярь, 2005. 375 с.

Навчальне видання
(українською мовою)

Гринь Вікторія Петрівна

ОБЛІК В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Практикум

для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»

Рецензент *А. В. Переверзєва*

Відповідальний за випуск *Н. М. Шмиголь*

Коректор *І. В. Пушкарь*